

نجوم امت (زندگی آیه الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی)

پدیدآورنده (ها) : باقری بیدهندی، ناصر

علوم قرآن و حدیث :: نشریه نور علم :: آبان ۱۳۶۹ - شماره ۳۷

صفحات : از ۴۸ تا ۸۶

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2701>

دانلود شده توسط : محمد باقری صدر

تاریخ دانلود : ۱۴۰۱/۱۰/۲۶

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- پژوهشی در هویت تاریخی «مقتل ابی مخنف»
- تحلیلی بر نسبت دنیا و آخرت و دلالت های تربیتی آن
- ضرورت توجه به امر به معروف و نهی از منکر
- روش های حل تعارض اخبار در تأویل مختلف الحدیث
- تسمیه ی من قتل مع الحسین در ترازوی نقد
- از ائتلاف اقتصادی تا انشعاب سیاسی: تحلیلی از رابطه سیاست و اقتصاد در دهه دوم انقلاب
- آیت الله العظمی مرعشی نجفی و سادات آذربایجان
- نقل به معنا
- خطابات قانونیه
- دروغ پردازان در حوزه حدیث شیعه
- یاور انقلاب؛ نقش آیت الله العظمی مرعشی نجفی در تکوین انقلاب اسلامی
- الهامی بودن تورات به روایت قرآن کریم و سنت دینی یهود

عناوین مشابه

- بزرگداشت آیه الله العظمی شهاب الدین مرعشی نجفی
- الرسالة العزیزة فی ترجمة الجلیل عزالدین یحیی الشهید آیت الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی
- زیور دانشوران زندگی نامه و کتابشناسی حضرت آیت الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی
- نجوم امت ۱۸ (زندگانی مرحوم آیه الله العظمی شیخ محمدرضا نجفی)
- شش نامه (درنگی در مکاتبات علامه آیت الله سید شرف الدین عاملی و آیت الله العظمی مرعشی نجفی)
- خاطراتی از آیه الله العظمی مرعشی نجفی قدس سره به روایت حجة الاسلام و المسلمین حاج سید امیرحسین مرعشی نجفی
- نجوم امت ۲۹ - آیت الله العظمی حاج سید عبدالحسین شرف الدین عاملی (ره)
- نسخه های خطی وقفی آیه الله العظمی مرعشی نجفی در کتابخانه آستانه مقدسه حضرت معصومه
- گنجینه شهاب؛ آشنایی با کتابخانه بزرگ آیت الله العظمی مرعشی نجفی
- زندگینامه و مقام علمی آیه الله العظمی مرعشی نجفی به روایت استاد جعفر سبحانی

نجو مرآمت

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

ناصر باقری بیدهندی

حضرت آية الله العظمى

سید شهاب الدین مرعشی نجفی (قدس الله روحه)

نسب شریف ایشان

نسب او با سی و چند واسطه به حضرت سید الساجدین علی بن الحسین (علیهما السلام) منتهی می‌گردد.^۱

مرحوم حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد صادق (علامه) معروف به صدر الشریعه در سال ۱۳۴۸ نسب نامه ایشان را در قم به نظم کشیده که به ضمیمه «افاضات التجفیه» چاپ شده است.^۲

خاندان مرعشی از بزرگترین خانواده‌های علویین است که از میان آنان، علماء، حکما، وزرا، اطبا و ریاضیدانان برخاسته که شرح حال آنان در کتب زیر آمده است:

- ۱- روضة الصفا، میرخواند؛
- ۲- حبيب السیر، خواند میرزا؛
- ۳- عالم آرای عباسی، اسکندر بیگ ترکمان منشی دربار شاه عباس اول؛
- ۴- مجالس المؤمنین، شهید تیسری؛
- ۵- تاریخ طبرستان، سید ظهیر الدین مرعشی؛
- ۶- ریاض العلماء، میرزا عبد الله افندی اصفهانی؛
- ۷- انساب سمعانی، ابوسعید عبدالکریم بن محمد بن منصور سمعانی؛
- ۸- ریحانة الادب، میرزا محمد علی مدرس؛
- ۹- اعیان المرعشیین، آیه الله مرعشی؛
- ۱۰- التدوین فی جبال شروین، اعتماد السلطنه؛
- ۱۱- آثار الشیعة الامامیة، عبدالعزیز صاحب جواهر؛
- ۱۲- تاریخ سادات مرعشی، دکتر ستوده؛
- ۱۳- مجمع التواریخ، سید محمد خلیل مرعشی؛
- ۱۴- دائرة المعارف تشیع، ج ۱، ص ۲۱۹؛

۱- رک: خلاصه مفاتیح، چاپ تهران، کتابفروشی حافظ.

۲- رک: گنجینه دانشمندان، ج ۲، ص ۳۷-۳۹.

۱۵ - مقدمه لباب الانساب به قلم آیت الله فقیه.

مرحوم حاج شیخ آقا بزرگ تهرانی کتبی را که در زمینه نسب مرعشیون تألیف شده در الذریعة ج ۳ ص ۹۶ و ج ۴ ص ۴۱۰ - ۴۱۲ آورده است.

مرحوم آیه الله مرعشی، بزرگی و بزرگواری را از اجداد طاهرین خود که از سادات اصیل و صحیح النسب ایران (سادات مرعشی) به شمار می‌روند به ارث برده و شخصیت و مقام عظیمی را دارا بود و در بسیاری از کشورهای اسلامی و مراکز علمی جهان شهرت و معروفیت چشم‌گیری داشت. جد معظم له نسبش به سیده جلیله آغا بیگم دختر شاه عباس صفوی منتهی می‌شود و پدر ایشان آیه الله سید شمس‌الدین محمود، از علماء بزرگ نجف و صاحب تألیفات و از شاگردان آخوند خراسانی و آقا سید محمد کاظم یزدی و فاضل شریانی و حاج شیخ محمد حسن مامقانی و شیخ الشریعه اصفهانی و... بوده است که در سال ۱۳۳۸ ق از دنیا رفته است. آیت الله فقیه در مورد پدر خود می‌نویسد: کان فقیهاً أصولياً محدثاً مفسراً متکلماً حکیماً نسابه شهيراً ریاضياً حسیوباً رجالياً متبحراً فی العلوم الغریبه والشوارد و... و جد ایشان مرحوم سید علی مغزوف به سید الاطباء و سید الحکما از شاگردان صاحب جواهر و شیخ انصاری بود که گویند او اول کسی بود که دندان مصنوعی را اختراع کرد. آیت الله مرعشی (ره) در باره جد خود نوشته اند: کان هذا الشریف الجلیل من نواعب الزمان و اعاجیب الدهر فی الفقه و الاصولین و الحدیث و الرجال و التاریخ و النسب و الجفر و الرمل و المثلاث و الاوافق و کانت له یدخل فی العلوم الشمسیه و القمریه و الزحلیه و...^۴

تولد

معظم له صبح روز پنجشنبه بیستم صفر ۱۳۱۵ قمری در نجف اشرف در بیت تقوا و دانش چشم به جهان گشود و در مهد تربیت والد دانشمند و خال گرام خود، مرحوم علامه حجة الاسلام والمسلمین حاج سید حسین خوئی رشد و نما کرد.

تحصیلات

وی در آغاز به تحصیل علوم جدید و مقداری طب قدیم و سپس به تحصیل علوم رایج حوزوی پرداخت و مقدمات علوم ادبیه را از سلمان زمان، شیخ مرتضی طالقانی و والد

.....

۳ - لباب الانساب، ج ۱، مقدمه، ص ۱۳۷. ۴ - همان، ص ۱۳۶.

محترمشان مرحوم سید شمس الدین محمود مرعشی و علم تجوید را از شیخ نورالدین شافعی بکتاشی و علم انساب را از مرحوم پدر و سید محمد رضا صانع بحرانی و دیگران فرا گرفت. علم تفسیر را از مرحوم والد و نیز عالم زاهد شیخ محمد حسین بن محمد خلیل شیرازی عسگری و متون فقه و اصول را از همو و میرزا محمد علی مدرسی چهاردهی رشتی - صاحب کتاب شرح القبلة - و آقا میرزا محمود شیرازی و آقا شیخ محمد حسین قاجاری تهرانی نجفی و فقه و اصول استدلالی را از محضر پرفیض مرحوم آیت الله آقا ضیاء الدین عراقی و مرحوم آیت الله شیخ مهدی مازندرانی فرا گرفت و از درس آیه الله سید حسن صدر در فقه و حدیث و رجال و درایه، و از محضر مرحوم شیخ مهدی خالصی - صاحب حاشیه کفایة الاصول - در اصول استفاده نموده و بدین ترتیب پایه های علمی خود را استوار و تکمیل کرد.

معظم له علم کلام را از محضر مرحوم علامه محمد جواد بسلاغی صاحب تفسیر آلاء الرحمن و... و علامه شیخ محمد اسماعیل محلاتی و ریاضیات را از شیخ یاسین علیشاه هندی و میرزا محمود اهری آموخت.

هجرت به تهران

در سال ۱۳۴۲ قمری به تهران این رفیق بزرگ سال در آنجا اقامت گزید و عرفان و علوم عقلیه را از محضر مرحوم آیه الله میرزا مهدی آشتیانی (م ۱۳۷۲ ق) و میرزا طاهر تنکابنی فرا گرفته و ریاضیات را نزد میرزا حیدرعلی نائینی و دیگران تکمیل کرد. در این سفر از حضرت آیه الله آقا حسین نجم آبادی و آیه الله حاج شیخ عبدالنبی نوری نیز بهره ها گرفت.

اقامت در قم

معظم له پس از پایان علم آموزی در محضر اساتید بزرگ علم و دانش در سال ۱۳۴۳ قمری وارد قم شده و در مأمور و عش آل محمد (ص) رحل اقامت افکند و ضمن استفاده از دروس مرحوم آیه الله العظمی حائری و مرحوم آیه الله حاج شیخ مهدی حکمی قمی و مرحوم آیه الله میر سید علی کاشانی و حاج میرزا علی اکبر مدرس یزدی معروف به حکیم الهی (م ۱۳۴۴ ق)... بر کرسی تدریس نشست.

معظم له پس از فوت مرحوم آیه الله العظمی بروجردی به سهم خود در اداره حوزه مقدسه قم شرکت جست. او و دیگر بزرگان حوزه با زحمت فراوان و تلاشی بسیار این امانت

بزرگ الهی را در شرایط حساس آن روز - که از هر سو نقشه برای نابودی نظام روحانیت و حوزه جوان قم کشیده می‌شد - حفظ کردند.

اقامه جماعت

معظم له علاوه بر مرجعیت و ارتباط دائم با علما و طلاب حوزه در شبانه روز سه نوبت در صحن مطهر حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) اقامه جماعت می‌نمودند و نماز ایشان از پر جمعیت‌ترین نمازهای شهر مقدس قم محسوب می‌شد.

اهتمام فقید سعید به انجام این فریضه بزرگ - که عمود دین محسوب می‌شود - به حدی بود که بسیار اتفاق می‌افتاد پیش از باز شدن در بهای حرم وی به آنجا رسیده و برای باز شدن در بها جهت انجام فریضه صبح به انتظار می‌نشست.

در نمازهای عیدی که به وسیله ایشان منعقد می‌شد همواره جمعیت انبوهی با چنان اشتیاق زائد الوصفی که گاهی امتداد صفها تا خیابانهای اطراف ادامه پیدا می‌کرد حضور بهم می‌رساندند.

موقعیت علمی معظم له

ایشان علاوه بر فقه و اصول و منطق و کلام و فلسفه در علم رجال و درایه و بویژه علم انساب از تبحر خاصی برخوردار بودند. ^{مرحوم آیت الله العظمی} ^{شیخ} ^{رحلت} ^{معظم} ^{له} ^{بیم} ^{آن} ^{می} ^{رود} ^{که} ^{این} ^{علم} ^{به} ^{فراموشی} ^{سپرده} ^{شود} ^{گو} ^{اینکه} ^{ایشان} ^{تنی} ^{چند} ^{از} ^{آقایانی} ^{را} ^{که} ^{علاقه} ^{به} ^{اینگونه} ^{علوم} ^{دارند} ^{تشویق} ^{فرمودند} ^{تا} ^{این} ^{علوم} ^{را} ^{دنبال} ^{کنند}.

از همان سال ۱۳۴۳ ق که در شهر علمی و مذهبی قم متوطن شدند تا آخرین روزهای عمرشان آتی از تدریس و تربیت طلاب و ارشاد مردم غافل نبودند تا آنجا که پس از مرحوم آیه الله العظمی بروجردی یکی از مراجع قم به شمار می‌رفتند.

در زمان حکومت رضاخان و فشار او برای نابودی حوزه علمیه نوپا و کوچک آن وقت به فرموده خودشان شبها لحظه‌ای استراحت نداشته و همواره طلاب را تشویق و ترغیب به ادامه تحصیل می‌نمودند. از تدریس دوره مقدمات و سطح و خارج ایشان اکثر مشاهیر و بزرگان و علما و فضلا، پیش از انقلاب و پس از آن بهره برده و چندین دوره خارج فقه و اصول - مدتی در مدرسه فیضیه و مدتی در بقعه روی آب انبار صحن کوچک حضرت معصومه (ع) که فعلاً راهروی آن صحن به مسجد اعظم است و نیز پس از رحلت مرحوم آیه الله العظمی بروجردی

در شبستان روبروی ایوان آئینه صحن بزرگ حضرت معصومه (سلام الله علیها) - تدریس نمودند، این اواخر نیز در مسجد بزرگ بالا سر حرم مطهر، هر روزه بیش از چند صد نفر در درس خارج فقه ایشان حاضر می‌شدند و خارج اصول را نیز عصرها در منزل تدریس می‌فرمودند.

ایشان در علوم و فنون مختلف اسلامی رساله‌ها و کتابهای بسیاری به رشته تحریر درآوردند، این آثار شاید با محاسبه رساله‌های کوچک از دو بیست رساله و کتاب تجاوز کند که بسیاری از آنها مستقلاً و یا در مقدمه بعضی از کتابها به چاپ رسیده است و امیدواریم بزودی بقیه آنها بخصوص آثار بزرگ ایشان چاپ و در اختیار مشتاقان قرار گیرد.

فقید سعید به زبانهای فارسی، عربی و آذری تسلط کامل داشته و دارای قلمی استوار و بیانی شیرین و جذاب بود، آثار علمی ایشان به تسلط وی بر سخن آوری به روشنی گواهی می‌دهد.

بخشی از کارنامه خدماتی معظم له

الف - ایشان تعداد بسیاری مدرسه و مسجد و کتابخانه در قم بنا کردند که ذیلاً به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱ - مدرسه مهدیه، خیابان بلخک، مقابل تلفخانه، کوی یزدیها، بانی این مدرسه مرحوم حاج مهدی ایرانی و متولی آن آقای علی ایرانی است و سال تأسیس آن ذی‌قعدة ۱۳۷۶ می‌باشد. طبق نظر واقف، اداره مدرسه تحت نظر مرحوم آیه الله مرعشی بود و توسط ایشان تعمیرات و خرید لوازم انجام شده است. مساحت مدرسه در حدود ۴۵۰ متر است که ۳۰۰ متر آن زیر بناست و دارای ۳۵ حجره، جهت سکونت آقایان طلاب می‌باشد. کتابخانه این مدرسه حدود ۲۰۰۰ جلد کتاب دارد که توسط آن فقید سعید تهیه شده است.

۲ - مدرسه مؤمنیه، خیابان چهارمردان، چهارراه سجادیه، کوی سفید آب، که مدرسه بزرگ و مجللی است؛ در تأمین مخارج ساختمانی این مدرسه مرحوم آقای حاج حبیب الله یزدان سپاس سهم بسزایی داشت، این مدرسه در سال ۱۳۸۹ ق تأسیس شده است. البته این مکان قبلاً مدرسه و بانی آن میرزا مؤمن خان بوده است ولی بر اثر مرور زمان از بین رفته بود که توسط معظم له بصورت فعلی درآمد، ساختمان مدرسه دو طبقه و دارای ۷۶ حجره و مجموعاً ظرفیت ۲۲۲ نفر را دارد. مساحت آن ۲۰۱۶ متر است که ۱۱۷۶ متر آن زیر بنا و ۸۴۰ متر آن حیاط مدرسه است. کتابخانه این مدرسه در حدود ۳۵۰۰ جلد

کتاب دارد.

۳- مدرسه شهابیه، خیابان امام، مقابل دارائی؛ این مدرسه در رژیم طاغوت سینما بود که به دست جوانان مبارز شهر منفجر و سپس به امر معظم له خریداری گردید. و بصورت مدرسه علمیه درآمد. این مدرسه در سال ۱۴۰۰ ق تأسیس شد. مساحت آن ۴۷۵ متر است که ۳۳۳ متر آن زیر بنا و ۳ طبقه (غیر از زیر زمین) و دارای ۳۸ حجره جهت سکونت طلاب می باشد. همچنین مشتمل بر کتابخانه و مدرس و دو سالن جهت تدریس و سخنرانی و چاپخانه و اورژانس و دفتر انتشارات و کتابخانه است.

۴- مدرسه مرعشیه، واقع در خیابان ارم، روبروی کتابخانه معظم له است که زمین آن را مرحوم آقای حاج عباس فتائیان وقف کرد. و در سال ۱۳۸۳ ق تأسیس شد، مساحت آن ۴۲۰ متر است که ۶۶۰ متر زیر بنا و غیر از زیر زمین سه طبقه دارد و ۱۶۰ متر آن حیاط مدرسه است. این مدرسه دارای ۳۷ حجره و نیز دارای مدرس می باشد، هر ساله در این مدرسه ایام عزاداری امام حسین (ع) ده شب مجلس سوگواری برگزار می شود.^۵

۵- حسینیه آیه الله مرعشی، جنب منزل ایشان که به امر معظم له و از ثلث مرحوم حاج غلامحسین اسلامبولچی ساخته شد و در اعیاد اسلامی و موالیذ و قیامات ائمه (ع) مورد استفاده قرار می گیرد. هم اکنون روزانه آقایان مدرسین از بامداد تا غروب در آن به تدریس اشتغال دارند.

۶- کتابخانه و قرائتخانه آیه الله مرعشی، خیابان ارم که در سال ۱۳۵۳ ش / ۱۳۹۴ ق روز نیمه شعبان رسماً گشایش یافت. این کتابخانه عظیم ۳۵۰۰ متر مساحت و ۲۵۰۰ متر زیر بنا دارد و دارای چهار طبقه و سالنهای متعدد می باشد و گنجایش صدها نفر را دارد و هم اینک بیش از سیصد هزار جلد کتاب دارد که تعداد بیست و پنج هزار جلد آن از کتب نفیس خطی می باشد که بسیاری از آنها از نفاست خاصی برخوردار و برخی منحصر به فرد می باشد این کتابخانه از نظر کمیت و کیفیت یکی از مهمترین کتابخانه های ایران بلکه جهان به شمار می رود و همواره خدمات شایانی به محققین و دانشمندان عالم اسلام ارائه کرده است. برای معرفی کتابهای این کتابخانه تا کنون هیچ جلد فهرست به کوشش کتابشناس عالیقدر جناب آقای سید احمد حسینی اشکوری زیر نظر آیه الله زاده مرعشی که خود یکی از کتاب شناسان بنام کشور است انتشار یافته است و اخیراً مرکز دایرة المعارف

۵- توضیح بیشتر در: تاریخچه مدارس دینی جمهوری اسلامی ایران از نگارنده.

بزرگ اسلامی فهرست اعلام فهرستهای کتب خطی ۱ - ۱۶ تهیه کرده است. این مجلدات فهرست تنها حدود ثلث کتب کتابخانه می‌باشد و امید می‌رود بزودی سایر کتابهای این مرکز بزرگ علمی نیز معرفی و در معرض استفاده محققان قرار گیرد.^۷ در اهمیت این کتابخانه سند زیر از رهبر کبیر انقلاب امام خمینی (اعلی الله کلمته) کافی است:

در اینجا بی‌مناسبت نیست به قسمتی از گفتار آن فقید سعید در رابطه با دولت استعماری انگلستان و غارت کتب اسلامی توسط آنها اشاره نمایم. آیه الله مرعشی نجفی، ضمن یادآوری روزهای تحصیل خود نقل کردند:

آن وقتها من در مدرسه قوام که در محله «مشرق» نجف واقع است حجره داشتم. یک روز از مدرسه به قصد بازار که جنب صحن عتقی بود حرکت کردم. ابتدای بازار ناگهان چشمم به زنی خورد که کنار دیوار نشسته بود و تخم مرغ می‌فروخت، برای خرید تخم مرغ به طرف زن رفتم و با تعجب از زیر چادر زن، گوشه کتابی را دیدم شدیداً حس کنجکاوی ام تحریک شد، به طوری که مدتی خیره به کتاب نگاه کردم. حالا دیگر قسمت بیشتری از کتاب از زیر چادر زن بیرون آمده بود، طاقت نیاوردم و

بسم الله الرحمن الرحیم

غایب در روز شنبه روز یکم امیر به نام

کتابی به صورت آبی در مخزن روز یکم رک. روزی که در آن مخزن به زمین لغت به نظر ایران است. کتب بیشتر به نام خود کتابخانه و بعضی آن‌ها زلفه زلفه من هم در ایران می‌باشد که در اطلاع از کتابخانه آنجا که در

کتابخانه که به عنوان از خطی است و بعد مطالعه بارش کتابی که در کتابخانه است. کتابی که در آن کتب به نام خود کتابخانه و بعضی آن‌ها زلفه زلفه من هم در ایران می‌باشد که در اطلاع از کتابخانه آنجا که در

فراغ آوردن به نام خود کتابخانه و بعد مطالعه بارش کتابی که در کتابخانه است. کتابی که در آن کتب به نام خود کتابخانه و بعضی آن‌ها زلفه زلفه من هم در ایران می‌باشد که در اطلاع از کتابخانه آنجا که در

۷ - برای اطلاع بیشتر از کتابخانه آیه الله مرعشی رک: مجله آینه پژوهش، ش اول، ص ۶۱ - ۷۳

پرسیدم: این چیست؟

زن همانطور که تخم مرغها را با احتیاط جا بجا می‌کرد، خونسردانه نگاهی به من انداخت و گفت:

کتابه، فروشی هست.

کتاب را از دست زن گرفتم و عنوان آن را خواندم و با حیرت تمام متوجه شدم که نسخه نایاب ریاض العلمای علامه میرزا عبدالله افندی است که احدی آن را در اختیار ندارد؛ مثل یعقوبی که یوسفش را پیدا کرده باشد با شور و شعفی وصف ناشدنی به زن گفتم این را چند می‌فروشی؟

زن گفت: پنج روپیه.

و من گفتم: تمام دارایی من صد روپیه است که حاضریم برای این کتاب بدهم و زن تخم مرغ فروش با خوشحالی پذیرفت. در همین حین سر و کله کاظم دجیلی پیدا شد. این کاظم، دلال کتاب بود و برای انگلیسی‌ها کار می‌کرد. نسخه‌های نایاب و کتابهای قدیمی را به هر طریقی به چنگ می‌آورد و توسط حاکم انگلیسی نجف که گویا اسمش «میجر» بود به کتابخانه لندن می‌فرستاد. و این میجر اولین حاکم انگلیسی بود که در نجف به کار حکومت گماشته شد.

کاظم دلال کتاب را به روز از دست من گرفت و به زن گفت: من بیشتر می‌خرم و مبلغی خیلی بالاتر از آنچه من پیشنهاد کرده بودم به زن پیشنهاد کرد. در آن لحظه من اندوهگین رو کردم به سمت حرم شریف امیرالمؤمنین (ع) و آهسته گفتم: آقا جان من می‌خواهم با این کتاب به شما خدمت کنم، پس راضی نباشید این کتاب از دست برود.

هنوز کلامم تمام نشده بود که زن تخم مرغ فروش رو کرد به دلال و گفت: به تو نمی‌فروشم، این کتاب مال این آقا است. و کاظم شکست خورده و عصبانی از آنجا دور شد. پس من به زن گفتم: بلند شو برویم تا پول کتاب را بدهم، زن همراه من به مدرسه آمد، در حجره بیشتر از ۲۰ روپیه نداشتم تمام لباسهای کهنه و قدیمی ام را با ساعتی که داشتم برداشتم و همراه زن به دکان حاج حسین شیش که دلال لباس بود رفتم و همه را به او دادم تا برآیم بفروشد. او هم بلافاصله دست به کار شد و با داد و فریاد مشتریها را خبر کرد تا آنها را به طریقی بفروشد. و در این بین زن تخم مرغ فروش مرتب نق می‌زد و غرغر می‌کرد که: آقا خیلی ما رو معطل کردی، اون بابا پول نقد می‌داد. ساعت و لباسهای نو و کهنه که فروش رفت، باز هم صد روپیه جور نشد ناچار به طرف مدرسه راه افتادم و زن تخم مرغ فروش هم

غریزکنان به دنبال آمد. در مدرسه شروع کردم به قرض گرفتن از دوستان طلبه‌ام. از یکی پنج روپیه، از یکی ده روپیه و از دیگری پانزده روپیه و... تا اینکه پول جور شد و زن کتاب را به من داد و به راه خود رفت و من در آن لحظه از شادی دست یافتن به آن کتاب عظیم در پوست خود نمی‌گنجیدم.

یک ساعتی از ختم معامله نگذشته بود که کاظم دلال همراه شرطه‌ها به مدرسه حمله کردند و مرا دستگیر کرده و پیش حاکم انگلیسی (میجر) بردند. میجر مرا به سرقت کتاب متهم کرد و با زبان انگلیسی عربده‌ها کشید و چیزهایی گفت که من فکر می‌کنم بیشترش فحش و ناسزا بود. از فحش و ناسزا طرفی نسبت و دستور داد تا مرا به زندان بیاورند. آن شب در زندان مدام با خدا راز و نیاز می‌کردم که کتاب در مخفیگاهش محفوظ بماند.

روز بعد مرجع بزرگ آن وقت حاج میرزا فتح الله نمازی که به شیخ الشریعه شهرت داشت و میرزا مهدی پسر آخوند صاحب کفایه، جماعتی را برای آزادی من به نزد حاکم شهر فرستادند. بالاخره نتیجه کار این شد که من از زندان آزاد شوم با این شرط که در مدت یک ماه کتاب را به میجر تسلیم کنم.

پس از آزادی از زندان به سرعت به مدرسه رفتم و همه دوستان طلبه‌ام را جمع کردم و گفتم: باید کار مهمی انجام دهیم که خدمت به شریعت است. طلبه‌ها گفتند: چه کاری؟

و من گفتم: باید از این کتاب نسخه برداری کنیم. این دو، جزء دوم و سوم از ده جزء این کتاب بزرگ است که با حاء مهمله و لفظ حسن شروع می‌شود. طلبه‌ها با شور و شوق شروع به نسخه برداری و مقابله کردند؛ به طوری که قبل از مهلت مقرر الحمدلله کار به پایان رسید و نسخه دوم آماده شد. اما من هر چه با خودم فکر می‌کردم نمی‌توانستم خودم را راضی کنم که آن کتاب را به میجر تحویل بدهم. در این مورد خیلی فکر کردم و با خودم سرو کلاه زدم تا اینکه یک روز کتاب را برداشتم و به خانه شیخ الشریعه رفتم و گفتم: شما امروز مرجع مسلمین هستید و این هم کتابی است که مثل و نمونه‌اش در جهان مسلمین پیدا نمی‌شود و حالا یک آدم انگلیسی می‌خواهد این را تصاحب کند. شیخ الشریعه وقتی کتاب را دید بلند شد و نشست و چند بار این کار را تکرار کرد و پرسید این همان کتاب است؟ گفتم: بله.

شیخ الشریعه گفت: الله اکبر، لا اله الا الله... وبعد کتاب را از من گرفت و تا انتهای مهلت مقرر پهلوی خودش نگهداشت. اما گفتنی اینکه قبل از پایان مهلت با یک قیام و هجوم مردمی که به سرکردگی حاج نجم بقال صورت گرفت حاکم انگلیسی یعنی میجره قتل رسید و کتاب در خانه شیخ الشریعه باقی ماند و بعد از فوت ایشان به ورثه منتقل شد که من پس از آن دیگر اطلاعی از این کتاب ندارم. اما از نسخه ای که طلبه ها با مشارکت هم تهیه کرده بودند و پیش من بود، ۱۲ نسخه دیگر استنساخ شد که از آن جمله نسخه آیه الله سید حسن صدر، و نسخه آیه الله سید عبدالحسین شرف الدین است همچنین نسخه های دیگری که نزد افراد دیگری است. و نسخه ما امروز در کتابخانه ما در شهر قم است که البته بنده در قم جزء دیگری را پیدا کردم که آن هم الآن در کتابخانه ماست و این واقعه ای که تعریف کردم تاریخ وقوعش بین سالهای ۱۳۴۰ و ۱۳۴۱ هجری قمری می باشد.^۶

ب - کوشش در طبع و نشر آثار مخطوط پیشینیان.

- ج - بیش از صدها مسجد و حسینیه که در قم و سایر شهرستانها به امر ایشان و با مساعدتهای ارزنده معظم له ساخته شده است.
- د - درمانگاه جدا در بیمارستان کوی گوی قم و بیمارستان کامکار قم که مرحوم کامکار با اجازه ایشان ساخته و نیز ترمیمی در میدان امام که آن را مرحوم حاج آقا طاهری قزوینی به معظم له واگذار کرده و توسط ایشان برای امور خیریه وقف شده و هم اکنون به صورت مرکز بهزیستی ساخته شده و از آن بهره برداری می شود.
- ه - کوی طلاب بنام کوی حضرت آیه الله العظمی مرعشی نجفی که قبل از پیروزی انقلاب در قطعات بزرگ و کوچک بصورت یک شهرک - واقع در خیابان طالقانی قم (آذر سابق) بعد از پمپ بنزین - ساخته شده و از سوی معظم له در اختیار آقایان طلاب قرار گرفته است.
- خدمات دیگر معظم له بسیار است که ذکر یکایک آنها در حوصله این مقال نیست.

مناصب افتخاری در مشاهد مشرفه

معظم له دارای منصب خدمت افتخاری در حرم حضرت علی بن موسی الرضا (ع) و

.....

۶ - خبرنامه فرهنگی، اجتماعی سازمان تبلیغات اسلامی، شماره ۱۶.

منتصب تدریس و خدمت افتخاری در حرم امام حسین (ع) و منصب تدریس و نقابت سادات و خدمت افتخاری در حرم ابوالفضل (ع) و منصب خدمت افتخاری در حرم احمد بن موسی بن جعفر در شیراز ، حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (س) ، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی در شهر ری ، بقعه سید جلال الدین اشرف از نوادگان امام موسی بن جعفر (ع) و نیز در حرم علی بن امام محمد الباقر (ع) در مشهد اردهال کاشان، بودند.

تالیفات و تصنیفات

از ایشان آثار گرانبهایی در علوم مختلف اسلامی به یادگار مانده است که به ذکر نام آنها می پردازیم:

الف: اصول

- ۱- الهدایة فی شرح الکفایة
- ۲- مصباح الهدایة فی شواہج الکفایة، که حاشیه مختصری بر کفایة الاصول آخوند خراسانی است
- ۳- حاشیة معالم الاصول
- ۴- حاشیه بر قوانین الاصول (ناتمام)
- ۵- حاشیه بر فرائد
- ۶- مسارج الافکار فی حل مطارح الانظار، حاشیه ای است بر تقریرات اصولی علامه شیخ مرتضی انصاری (ره).

ب: فقه

- ۷- حاشیه بر مکاسب شیخ انصاری
- ۸- حاشیه بر کتاب وسیلة النجاة مرحوم آیه الله سید ابوالحسن اصفهانی
- ۹- رساله ای در اثبات حلیت لباس مشکوک
- ۱۰- رساله ای در بیع بشرط
- ۱۱- حاشیه مختصری بر شرح لمعه
- ۱۲- اجوبة المسائل الرازیة، در رابطه با نجاست الكل، جواز عکاسی با آلات متداول و جواز تشریح اجساد.

- ۱۳ - مناسک الحج، (در رساله و احادیث و روایات و کتب معتبره و غیره) رساله
- ۱۴ - رساله عملیه توضیح المسائل، این کتاب تا کنون بیش از پنجاه و چند بار چاپ شده است.
- ۱۵ - الصناعات الفقہیہ.
- ۱۶ - غایة القصوی لمن رام التمسک بالعروة الوثقی، حاشیه ای بر عروه است که دو جلد آن در قم چاپ شده است.
- ۱۷ - رساله ای در بیع خیاری، این رساله را به خواهش یکی از شاگردان خود نوشته است.
- ۱۸ - رساله نخبه الاحکام، فارسی که در تهران چاپ شده است.
- ۱۹ - الشموس الطالعة (رسالة عملیه بزبان عربی) سه جزء آن تا کنون چاپ شده است.
- ۲۰ - هدایة الناسکین یا مناسک، چاپ شده است.
- ۲۱ - مصباح الناسکین در مسائل و آداب حج که چاپ شده و بزرگترین و مفصل ترین کتاب در مناسک حج است.
- ۲۲ - سبیل النجاة، این کتاب اولین رساله عملیه معظم له می باشد که در سال ۱۳۷۰ هجری قمری به چاپ رسیده است و یکی سال بعد توضیح المسائل را چاپ کردند.
- ۲۳ - راهنمایی سفر مکه و مدینه که به تهمت مرحوم حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ رضا سراج از علماء تهران در تهران به چاپ رسیده است.
- ۲۴ - المصطلحات الفقہیة، در شرح الفاظ رایج بین فقهاء و مجتهدان و محدثان.
- ۲۵ - منهاج المؤمنین (رساله عملیه) توسط سید عادل علوی جمع آوری و در دو مجلد به زبان عربی چاپ شده است.

ج: تفسیر و علوم قرآن

- ۲۶ - مقدمة التفسیر.
- ۲۷ - حاشیه بر تفسیر بیضاوی، تألیف قاضی ناصرالدین بیضاوی موسوم به انوار التنزیل.
- ۲۸ - التجوید مشتمل بر فوائد مهم علم تجوید.
- ۲۹ - الرد علی مدعی التحریف (رد بر کتاب فصل الخطاب، نوشته علامه محدث

نوری).

۳۰ - مقدمه ای بر کتاب الدر المنثور جلال الدین عبدالرحمن سیوطی، شامل فوائد تفسیری و اختلاف سلیقه مفسرین و فوائد مهم دیگری که به ضمیمه این کتاب در تهران چاپ شده است.

د: حدیث

۳۱ - حدیث کساء و حدیث سلسله الذهب، در سال ۱۳۵۶ ق چاپ شده است.

۳۲ - مفتاح احادیث الشیعة (ناتمام) که شامل تعیین موارد احادیث و مواضع آنها می باشد. این کتاب تحت اشراف معظم له و با همکاری عده ای از افاضل حوزه تهیه شده است.

۳۳ - حاشیه بر کتاب الفصول المهمة شیخ حر عاملی.

ه: انساب، رجال و تراجم

۳۴ - مشجرات آل الرسول، کتاب بزرگی است، شامل انساب کلیه علویان و سادات در ممالک دنیا در ۴ جلد که به صورت نمودار درختی تهیه شده است، خود ایشان می فرمود: این کتاب نزد من مثل آب حیات است.

۳۵ - المسلسلات فی ذکر الاجازات، ۳ جزء، جزء اول در اجازات امامیه، جزء دوم در اجازات عامه که به معظم له داده اند، جزء سوم در اجازات علماء زیدیه است. این کتاب به همت فرزند ایشان حجة الاسلام دکتر سید محمود مرعشی بزودی از چاپ خارج می شود و این کتاب یکی از بزرگترین آثار در اجازات علماء است، که زندگی نامه مشایخ اجازه را هم در برگرفته و با اصل اجازات در دو مجلد به طبع می رسد.

۳۶ - مستدرک کتاب شهداء الفضیله تألیف علامه امینی (شهداء الفضیلة حاوی شرح حال بیش از یکصد و سی عالم شهید جهان تسع از قرن چهارم تا قرن چهاردهم می باشد).

۳۷ - مزارات علویین در ذکر قبور سادات و علویین در اقطار عالم.

۳۸ - طبقات النسابین، ۲ جلد شامل شرح حال علماء

علم نسب (مثل عباس عموی پیامبر، عقیل، ابوبکر، کمیت، ابن المهلولس، سید علی بن احمد عقیقی، ابن معیة، میربزرگ مرعشی و...) از صدر اسلام تا کنون؛ این کتاب نیز یکی از آثار بزرگ ایشان بوده و تا کنون چنین کتابی با این تفصیل در طبقات نسابین نوشته نشده

است.

- ۳۹ - اعیان المرعشیین مشتمل بر شرح احوال بزرگان این سلسله جلیله از فقها و علما و حکما و متکلمین و فلاسفه و محدثین و امرا و ملوک و وزرا .
- ۴۰ - الفوائد الرجالیه شامل فوائد مهم رجالی که از درس اساتید خود سید ابوتراب خوانساری و سید حسن صدر استفاده کرده است.
- ۴۱ - منهج الرشاد فی ترجمه فاضل الجواد همراه مسالک الافهام چاپ شده است.
- ۴۲ - مطلع البدرین در احوال صاحب مجمع البحرین ، ضمن مجمع البحرین در سال ۱۳۷۹ هـ ق به چاپ رسیده است.
- ۴۳ - لؤلؤة الصدف فی ترجمه المرحوم محمد اشرف صاحب فضائل السادات که اول همین کتاب چاپ شده است.
- ۴۴ - کاشفة الحال فی ترجمه صاحب خزانه الخیال (مرحوم علامه محمّد مؤمن جزائری) به چاپ رسیده است.
- ۴۵ - هدیة ذوی الفضل والنهی در ترجمه مولی محمد علم الهدی که با کتاب معادن الحکمة چاپ شده است.
- ۴۶ - رساله وسیلة المعاد فی مناقب شیخنا الامتداد، شرح حال حاج شیخ محمد جواد بلاغی که با کتاب رحلة الملذذین، مرحوم بلاغی در سال ۱۳۸۳ ق در تهران چاپ شده است.
- ۴۷ - کلئمة طریفة فی ترجمه شیخ محمد جعفر (یا شیخ علی نقی کمره ای) شیخ الاسلام اصفهان که با کتاب تحفه شاهی در ۱۳۸۰ ق چاپ شده است.
- ۴۸ - رساله مفترج الکروب فی ترجمه صاحب ارشاد القلوب، با ترجمه ارشاد القلوب که توسط آقای سید هدایة الله مسترحمی انجام شده، در ۱۳۷۸ ق چاپ شده است.
- ۴۹ - اللئالی المنتظمة و الدرر الثمینة در ترجمه علامه حلی و قاضی روزبهان و سلطان خدا بنده که با جلد اول احقاق الحق به طبع رسیده است.
- ۵۰ - سبع البلابل در ترجمه صاحب وسائل که همراه کتاب اثبات الهداة بالنصوص والمعجزات به چاپ رسیده است.
- ۵۱ - رساله در ترجمه مرحوم آیه الله آقا محمد محلاتی، در مقدمه کتاب ایشان که «گفتار خوش یارقلی» نام دارد و در ۱۳۸۴ ق به چاپ رسیده است.
- ۵۲ - منیة الرجال فی شرح نخبة المقال، شرح بر منظومه رجالیه سید حسین حسینی

- بروجردی (م ۱۲۷۷ ق) که جزء اول آن در سال ۱۳۷۸ ق در قم به چاپ رسیده است.
- ۵۳ - کشف الظنون عن حال صاحب کشف الظنون در ترجمه کتاب چلبی مؤلف کتاب کشف الظنون که در تهران در اول آن کتاب به چاپ رسیده است.
- ۵۴ - ریاض الاقاحی در ترجمه شیخ زین الدین بیاضی، همراه کتاب «الصراف المستقیم» در ۱۳۸۴ ق در تهران چاپ شده است.
- ۵۵ - غنیة المستجیز در اساتید و اجازات ایشان که به نام مرحوم حجة الاسلام حاج میرزا محمد احمدآبادی اصفهانی نوشته اند و با شرح زیارت جامعه آن مرحوم (شمس طالعة فی شرح زیارة الجامعة) به طبع رسیده است.
- ۵۶ - العزیزة، رساله ای در زندگانی سید یحیی شهید معروف به امام زاده یحیی، مدفون در تهران که در سال ۱۳۸۳ هـ. ق چاپ شده است.
- ۵۷ - الفتحیة در شرح حال میرابوالفتح حسینی شریفی عربشاهی گرگانی الاصل، صاحب کتاب تفسیر شاهی (آیات الاحکام به فارسی) به ضمیمه همین کتاب در تبریز چاپ شده است.
- ۵۸ - حاشیه تذکرة القبور رجال اصفهان، مقداری از آن توسط دانشمند محقق آقای سید مصلح الدین مهدوی است و به ضمیمه تذکرة القبور آخوند ملاعبدالکریم جزئی اصفهانی چاپ شده است.
- ۵۹ - لمعة النور و الضیاء در شرح حال ابوالرضا فضل الله راوندی حسنی کاشانی که به ضمیمه کتاب المناجات الالهیات در مناقب علی (ع) به چاپ رسیده است.
- ۶۰ - رساله منیة العاملين در شرح حال محدث شهید شیخ ابوجعفر محمد بن فقال نیشابوری که در سال ۱۳۷۷ ق به ضمیمه کتاب روضة الواعظین در قم به چاپ رسید.
- ۶۱ - رساله در شرح حال شیخ عزالدین ابن اثیر موصلی صاحب کتاب اسدالغابة فی معرفة الصحابة که به ضمیمه جلد اول کتاب مذکور در تهران چاپ شده است.
- ۶۲ - رساله در شرح حال آیت الله حاج سید ابوالقاسم طباطبائی تبریزی نجفی مشهور به علامه (م ۱۳۶۲ ق) به ضمیمه شجره اجازات علماء امامیه از سید مذکور در دانشگاه تهران به چاپ رسیده است.
- ۶۳ - شرح کتاب عمدة الطالب فی انساب آل ابیطالب تألیف علامه نسابه سید جمال الدین احمد بن عبّنه حسنی داودی، شامل شرح و حواشی مهم در شرح حال نواب علویین مذکور در آن کتاب و رساله ای در شرح حال ابن عنبه، این کتاب نیز یکی از آثار

بسیار مهم معظم له در علم انساب بوده و (شاید در ۳ جلد) بزودی تکمیل و برای چاپ آماده می‌گردد.

۶۴ - رساله الافطیسه در نسب سادات قریه طغرود قم که به ضمیمه وقایع الایام محدث قمی در تهران چاپ شده است.

۶۵ - رساله ای در اثبات صحت انتساب خلفاء فاطمیین مصر که به خواهش علامه فاضل حسن قاسم مصری مدیر مجله «هدی الاسلام» نوشته شده است.

۶۶ - رساله ای در اشباه رسول الله (ص).

۶۷ - رساله ای در تعیین مدفن سر مقدس امام حسین (ع).

۶۸ - مزارات الطالبیین.

۶۹ - الصرقة فی ترجمة صاحب کتاب النفخة.

۷۰ - رساله المنی و المواهب العددیه، شرح حال میرمحمد قاسم نسابه سبزواری که در تبریز چاپ شده است.

۷۱ - رساله ای در احوال حضرت سلطان علی فرزند امام باقر (ع) مدفون در مشهد اردهال کاشان.

۷۲ - حاشیه بر کتاب وقایع الایام محدث قمی.

۷۳ - التبصرة فی ترجمة مؤلف التکملة که در مقدمه کتاب نجوم السماء چاپ انتشارات بصیرتی قم به طبع رسیده است.

۷۴ - کتاب هدیه النبلاء فی تراجم العلویین من العلماء (ناتمام).

۷۵ - الطرق والاسانید الی مرویات اهل البیت، چاپ شده و ایشان نسخه ای از آن را به افرادی که از او استجازه می‌کردند هدیه می‌نمودند و در ضمن کتاب طریق المؤمنین و بعضی کتب دیگر نیز به چاپ رسیده است.

۷۶ - المجدی فی حیاة صاحب المجدی، کتاب المجدی در علم نسب تألیف ابن الصوفی از دانشمندان قرن ۵ هجری و یکی از کتبی است که مورد اعتماد و استناد اکثر مورخین بویژه علماء علم نسب می‌باشد. رساله المجدی در اول کتاب المجدی از سوی کتابخانه معظم له در سال ۱۳۶۸ ش طبع و منتشر گردیده است.

۷۷ - رساله الضوء البدری فی حیاة صاحب الفخری، به ضمیمه کتاب الفخری در علم نسب تألیف قاضی سید ابوطالب مروزی از دانشمندان قرن هفتم هجری (متوفی بعد از ۶۱۴) که به سال ۱۳۶۸ ش از سوی کتابخانه معظم له چاپ شده است.

۷۸ - رساله کشف الارتیاب در حالات ابوالحسن بیهقی فرید خراسان، مشهور به ابن فندق (م ۵۶۵ هـ ق) صاحب کتاب تاریخ بیهقی که به ضمیمه کتاب لیاب الانساب والألقاب والأعقاب بیهقی از سوی کتابخانه منتشر شده است. در این کتاب آیت الله فقید به نام دوست تن از علماء نسابه از جمله خودش اشاره کرده است.

۷۹ - رساله ای در حالات مرحوم سید علی اصغر بن محمد شفیع جابلقی که به ضمیمه کتاب طرائف المقال فی طبقات الرجال آن مرحوم به زودی از سوی کتابخانه منتشر می شود.

و- ادعیه و زیارات

۸۰ - کتاب الزیارة والدعاء منتخباتی از مفاتیح وزاد المعاد و غیره که بارها به وسیله کتابفروشی حافظ چاپ شده است.

۸۱ - رساله شمس الامکنة والبقیاع فی خیرة ذات الرقاق، این رساله به خواهش حجة الاسلام شیخ محمد حسن منتظری مازندرانی نوشته شده است.

ز- ادبیات

۸۲ - قطف الخزومی من تلخیص الحوامیر که حاشیه بر شرح کافیة جامی می باشد.

۸۳ - المعول فی امر المطول، حاشیه ای است بر شرح تلخیص علامه تفتازانی

۸۴ - الفروق در بیان فرق بین الفاظ متشابه، مثل اراده و مشیت، جسم و جسد، روح

و نفس و ...

ح - سفرنامه

معظم له مسافرتهاى زیادى به شهرهاى مختلف ایران و کشورهاى دیگر داشته و معمولاً در سفرهاى خود به دنبال تحقیقات و استفاده از اساتید هر فنی بوده و با دانشمندان معروف از قبیل سید محمود شکرى آوسى، سید علی خطیب، سید یاسین حنفى، انستاس کرملى بغدادى، شیخ عبدالسلام شافعى کردستانی، سید ناصر حسین هندى، تاگور فیلسوف مشهور هندى، میرزا احمد تبریزی، میرزا عنایت الله اخباری، پروفیسور کربن فرانسوی، میو گدار فرانسوی، دکتر فواد سزگین و پروفیسور ولستر انگلیسی مباحثاتی داشته اند و سفرنامه هاى نیز نوشته اند که عبارت است از:

۸۵ - الرحلة الشيرازية که در رابطه با مسافرت به شیراز نگاشته اند و در آن از ملاقات های خود با علماء آن دیار یاد کرده است.

۸۶ - الرحلة الاصفهانية که در مسافرت به اصفهان نگاشته است.

۸۷ - الرحلة الأذربایجانية (ناتمام).

ط - منطق

۸۸ - دفع الغاشية عن وجه الحاشية، شرح حاشیه ملاعبده الله شاه آبادی یزدی است که

از کتب درسی حوزه ها در علم منطق محسوب می شود.

ی - نجوم ، فلکیات

۸۹ - کتاب الوقت والقبلة

ک - درایه

۹۰ - الدرالفريد، در قسمتی از اسانید که با جلد اول من لایحضره الفقیه در قم چاپ

شده است.

ل - رساله های متفرقه

۹۱ - کتاب الشمعة فی مصطلحات أهل الصناعة - شامل الفاظی است که در

زبانهای مختلف مورد افاده و استفاده قرار گرفته و به ترتیب کتب لغت با حروف الفبائی تنظیم شده است.

۹۲ - الروض الراحين

۹۳ - انیس الوحید، این کتاب و کتاب فوق، نظیر زنبیل فرهاد میرزا و کشکول

شیخ بهایی است (ناتمام).

۹۴ - اجوبة المسائل العملية والفنون المتنوعة.

۹۵ - جذب القلوب الی دیار المحبوب، نام دیگر این کشکول که حاوی فواید علمی

و رجالی و تاریخی است فاکهة النوادی است.

م - کلام

۹۶ - تعلیقات مفید و ارزشمندی بر کتاب گرانهای «احقاق الحق» شهید قاضی

نورالله شوشتری در ۵۰ جلد که تا کنون ۲۲ جلد آن منتشر شده است. در اینجا به پاس قدردانی از اعضاء محترم لجنه احقاق الحق نام آن عزیزان را ذکر می‌کنیم، حضرات آقایان:

۱- ابوطالب تجلیل تبریزی، ۲- سید مهدی لاجوردی حسینی، ۳- حاج میرزا حسن غفاری، ۴- مرحوم شیخ رسول مرزآبادی تبریزی، ۵- شیخ حسن باقری همدانی، ۶- میرزا عبدالله شهیدی، ۷- میرزا علی اکبر ایرانی، ۸- سید موسی کوبی، ۹- محمد باقر مرندی، ۱۰- میرزا احمد موسوی همدانی، ۱۱- میرزا صادق نصیری، ۱۲- سید حمید مرندی، ۱۳- میرزا یدالله غروی، ۱۴- سید محمود مرعشی^۸، ۱۵- آقای مرتضی فرج پور فهرستی برای این کتاب تا جلد ۲۱ نوشته‌اند که به چاپ رسیده است.

معظم له علاوه بر تألیفات یاد شده برپیش از ده‌ها کتاب مقدمه یا تقریظ نوشته‌اند.^۹

مشایخ اجازه اجتهاد معظم له

ایشان از آیات عظام زیر اجازه اجتهاد دارند:

آیة الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، مؤسس حوزه علمیه قم (م)

۸- ایشان در مقابله اصل نیجه کتاب احقاق الحق و تصحیح نهانی و غلط‌گیری چایی، نقش بسزائی دارند و در حقیقت این موسوعه عظیم از او که بی کتاب و بی علامت ایشان در قطع رسیده است.

۹- در اینجا به نام برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

در الاخبار فیما يتعلق بحال الاحتضار، ذرائع البیان فی عوارض اللسان، محمد رضا طبسی نجفی؛ مجموعه نفیسه که به امر معظم له به چاپ رسیده است؛ کتاب المخازن، سید عباس حسینی کاشانی؛ اثنی عشر رساله، للمعلم الثالث؛ عشق و رستگاری، احمد زمردیان؛ مدائن الفضائل والمعجزه، علی بن حسن شمس المحدثین اصفهانی نجفی حسینی؛ السعید و السعاده، عادل علوی؛ السید البطحاء؛ جواهر الاخلاق، محمود امینی، کشف الحجب و الاستار عن اسماء الکتب و الاسفار، سید اعجاز حسین نیشابوری کنتوری، خود آموز معالم، سید مهدی لاجوردی حسینی قمی، رساله اسدییه، عبیدلی سبزواری؛ جهز درخشان امام زمان یا ترجمه الزام الناصب، سید محمد جواد نجفی، شرح نفیس، سید مصطفی حسینی مازندرانی؛ رهنمای سعادت یا راه هدایت، محبوب ابراهیم زاده سربابی؛ دروس، شهید اول؛ اقوال الائمة ج ۵ و ۶، محب الاسلام؛ کشف الاستار عن وجه الکتب و الاسفار، سید احمد صفائی خوانساری؛ بیان المطالب (حاشیه مکاسب)، الیاسی مراغی؛ تأسیسات؛ بستان الزاری؛ عوالی اللالی؛ آئین پارسانئی محسن طالعی نیسا؛ وسیله المحسن الی زیارة المقربین؛ فارس حسن؛ کاوشهای علمی، میرزا حسن غفاری؛ گفتار شیعه در اصول و فروع، شمس الدین مجتهدی نجفی؛ تحفة الواعظین، شیخ محمد حسن شهیدی قمی؛ مفتاح الکتب الاربعه؛ دهرجی؛ سلک الدار، جعفر صبوری قمی؛ مؤتمر علماء بغداد؛ نهج البلاغه منظوم، شیخ محمد علی انصاری قمی.

- ۲- آية الله العظمى سيد ابوالحسن اصفهاني
 - ۳- آية الله العظمى آقا ضياء الدين عراقى
 - ۴- آية الله العظمى شيخ محمد كاظم شيرازى
 - ۵- آية الله العظمى مير سيد على يثربى كاشانى
 - ۶- آية الله آقا شيخ محمد رضا مسجد شاهى اصفهانى
 - ۷- آية الله آخوند ملا محمد حسين فشاركى اصفهانى
 - ۸- آية الله سيد كاظم عصار تهرانى
- صورت اجازة اجتهاد مرحوم حائرى به معظم له:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة على خاتم النبيين محمد وآله الطيبين الطاهرين وبعد فان

جواب السيد السنند والكف المعتمد قدوة الامام وراى الاسلام المهذب الصنف والبر التلى الارقا
 سيد شهاب الدين الشهير باقا نعمى آية الله باقىة ورحمة وجاه ومن كل سره وقاه قد حوفى شه
 العزيز في محصل المعارف الاسلاميه وتكميل العلوم العفنديه عليه والسبب الضائل الاخلاقية والنفسية
 وحضر على جملة العلماء والعلام واكثر الفضلاء والكلمة سيد اتمام ترقى في الاصابا المتعددة العرقية
 حتى انتهى به السرى هذه البلدة الطيبة والى ايمان ثم حضر مجلسين رسميا فقها واصولا ولم يزل يوزن
 رامتا فاضلة مشغولا بالافادة والاستفارة ليقفد منه جماعة من اهل العلم ويستخفى بانوار علمه
 طائفة من زوى الفضل ويقضى ما قوله واصاله طلاب العلوم الدينية في ارام النبارى
 فضله وافضاله وكثر بين المسلمين اماله فانه والحق يقال اهل لذلك فقد فاز بجهدته تعالى بين
 مكارم الاخلاق بالمواقب السامية ومن العدم والمعارف بالديارات العالمة واصبح من اهل اللطافة
 الصائبة وزوى الفكر الناقد قد بلغ درجة الاجتهاد وقامت بالقوة القدسية التي يمن بها الله
 على من يشاء فهو اليوم ممن يجوز له العمل بما يستنبطه من الأدلة حسب ما هو المعجور ومن العلماء الاصله و
 اصبح المقلد عليه حرام فما اجتهد فيه وعرفه من الاحكام فله جده تعالى على ما اعطاه ويشكوه
 على ما منه وادلاه والرجاء منه ان لا ينسى في من صالح رعاها كما اتى الشئ بما لاناه الاحقر يوم

مشايخ روايى

ايشان برأى ورود به قافله حاملان احاديث و اتصال به روات و جلوگيرى از قطع
 بيوند اين معارف با آيندگان، از بزرگان زير اجازة روايى دريافت نموده است:

الف - علمای شیعه

- ۱ - سید محمود مرعشی والد معظم خود، صاحب کتاب شجرات العلویین الکرام (م ۱۳۳۸ هـ.ق)؛
- ۲ - سید حسن صدر، صاحب «تأسیس الشيعة» و «الشيعة و فنون الاسلام و...» (م ۱۳۵۴ ق)؛
- ۳ - سید محسن امین، صاحب اعیان الشيعة و كشف الغامض و الدررة البهية و كتب دیگر؛
- ۴ - سید ناصر حسین موسوی فرزند صاحب عبقات الانوار؛
- ۵ - میرزا محمد علی رشتی چهاردهی صاحب شرح قبله شرح لمعه؛
- ۶ - شیخ محمد رضا اصفهانی مسجد شاهی صاحب وقایة الاذهان.
- ۷ - آقا میرزا صادق آقا تبریزی (م ۱۳۵۱ ق)، مؤلف المقالات الغریة و رسالة فی المشتقات و شرح تبصره؛
- ۸ - شیخ اسماعیل محلاتی (م ۱۳۴۳ ق) مؤلف تنقیح الابحاث و نفائس الفوائد و لباب الاصول و... وی از شاگردان میرزا شیرازی بزرگ شیرازی و میرزا حبیب الله رشتی است؛
- ۹ - سید عبدالحسین شرف الدین عاملی (م ۱۳۷۷ ق) صاحب المراجعات، النص والاجتهاد، مؤلفوا الشيعة فی صدر الاسلام و...؛
- ۱۰ - شیخ علی کاشف الغطاء (م ۱۳۵۰ ق) پدر علامه مجاهد حاج شیخ محمد حسین کاشف الغطاء صاحب الحصون المنیعة؛
- ۱۱ - آقا شیخ هادی کاشف الغطاء، صاحب مستدرک نهج البلاغه و...؛
- ۱۲ - شیخ مهدی پائین شهری قمی (م ۱۳۶۰ ق)؛
- ۱۳ - حاج شیخ عباس قمی (م ۱۳۵۹ ق) صاحب سفینه البحار و مفاتیح و...؛
- ۱۴ - سید اسماعیل صدر؛
- ۱۵ - میرزا محمد تقی شیرازی؛
- ۱۶ - میرزا فتح الله شریعت اصفهانی (م ۱۳۳۹ ق)، مؤلف التفصیل فی الجلود من السباع و ارث الزوجه و...؛
- ۱۷ - شیخ مشکور نجفی؛

۱۸ - شیخ علی اکبر نهاوندی (م ۱۳۶۹ق) از شاگردان مرحوم آشتیانی و میرزا حبیب الله رشتی است. وی در معقول شاگرد میرزا ابوالحسن جلوه بوده و دارای تألیفات مفیدی است؛

۱۹ - حاج شیخ محمد حسین غروی اصفهانی معروف به کمپانی (م ۱۳۶۱ق) صاحب نهاية الدراية و حاشیه بر مکاسب و تحفة الحکیم و...؛

۲۰ - میرزا حسین نائینی (م ۱۳۵۵ق) مؤلف تنبیه الامه؛

۲۱ - میرزا ابوالحسن حسینی تبریزی مشهور به انگجی صاحب الرسالة فی مسئله لباس المشکوک.

و جمعی دیگر که نام آنها در الطرق و الاسانید آمده است.

ب : علماء اسماعیلیه

۱ - سید محمد هندی مقیم گجرات؛

۲ - سید سیف الدین طاهر امام اسماعیلیه

ج : علمای زیدیه

۱ - سید امام یحیی بن حمید الدین حسینی یمانی، امام زیدیه، سلطان سابق یمن

۲ - سید محمد بن زبارة، مؤلف کتاب نیل الوطر فی نبلاء الیمن فی القرن الثالث عشر

عشر

۳ - قاضی حسین عمری

۴ - سید جمال الدین احمد لو کباری زیدی

۵ - سید محمد بن عقیل خضرمی

۶ - سید علی سید محمد خضرمی

۷ - شیخ عبدالواسع واسعی یمانی زیدی مؤلف کتاب تاریخ الیمن و...، و جمعی دیگر.

دیگر.

علمای عامه

۱ - شیخ یوسف رجوی مصری ۲ - شیخ محمد نجیب حنفی مفتی دیار مصر ۳ -

شیخ محمد بهجت بیطار دمشقی ۴ - سید یاسین حنفی، مفتی حلّه ۵ - سید ابراهیم اهل

حضر می ۶ - سید عبدالحی مغربی ۷ - شیخ داود زبیدی یمانی ۸ - مولوی کفایة الله
 دهلوی هندی ۹ - مولوی سراج الدین قندهاری ۱۰ - ضیاء الدین اشندی اسلامبولی ۱۱ -
 قاضی بهجت بهلول افندی، صاحب کتاب مفید تاریخ آل محمد که توسط سید میرزا مهدی
 تبریزی به فارسی ترجمه و چاپ شده است و بدست متعصبین ضد شیعی کشته شد. ۱۲ -
 سید ابراهیم رفاعی ۱۳ - شیخ عبدالسلام کردی ۱۴ - سید علوی حدّاد ۱۵ - سید علی
 خطیب نجف ۱۶ - شیخ ابراهیم جبالی مصری امام جمعه از هر و...

شماری از کسانی که از معظم له اجازه روایتی دریافت داشته اند:

ایشان از مشایخ اجازه روایتی در قرن ماست که بکثرت مشایخ اشتهار دارد و در
 ترویج این سنت حسنه کوشش بسزائی از خود نشان داده است. ولذاست که
 گروه کثیری از علما و دانشمندان عصر حاضر از مشارالیه اجازه روایتی گرفته اند که در
 اینجا به نام برخی از آنان اشاره می‌کنیم:

۱ - آیه الله سید مصطفی حسینی نجف انصاری ۲ - آیه الله شیخ ابوطالب تجلیل
 تبریزی ۳ - آیه الله حاج شیخ باقر محسنی ملازیری ۴ - حجة الاسلام والمسلمین حاج سید
 حسین موسوی کرمانی ۵ - حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ قوام الدین وشتوی قمی ۶ -
 علامه سید عباس کاشانی ۷ - علامه شهید سید محمد علی قاضی طباطبائی ۸ - مرحوم شیخ
 محمد حسین اعلمی حائری ۹ - محمد حسین جلالی ۱۰ - میرزا غلامرضا عرفانیان یزدی
 خراسانی ۱۱ - شیخ محمد مظفری قزوینی ۱۲ - سید عادل علوی ۱۳ - شیخ محمد رازی
 ۱۴ - محمد سمایی حائری ۱۵ - آیه الله جعفر سبحانی ۱۶ - سلطان الواعظین موسوی
 شیرازی طهرانی ۱۷ - سید هاشم موسوی جزائری ۱۸ - علامه سید محمود موسوی ده سرخی
 اصفهانی ۱۹ - علامه سید مهدی لاجوردی قمی ۲۰ - سید عبداللطیف حسینی کوه کمری
 معروف به قرشی ۲۱ - جعفر صبوری قمی ۲۲ - دکتر سید محمود مرعشی ۲۳ - محمد باقر
 شریعتی اصفهانی و صد هانفر دیگر...

اسامی برخی از شاگردان

حضرت آیه الله مرعشی از آغاز به تدریس، توجه خاصی داشت و در طول سالیان
 دراز تدریس، شاگردان بسیاری - چه در دروس سطح و چه در خارج - از خرمن دانش ایشان
 استفاده کرده و برخی به مقام استادی نیز رسیدند.

طبیعی است که ذکر تک تک اسامی شاگردان ایشان از حوصله این نوشته خارج است و شاید غیر مقدر باشد لذا بطور خلاصه اسامی جمعی از آنان را در اینجا می آوریم. لازم به تذکر است که تقدیم اسامی برخی بر بعضی دیگر دلیل بر تقدم مقام علمی آنان نیست.

آیات و حجج اسلام: مرحوم شهید مرتضی مطهری، مرحوم شهید شیخ محمد صدوقی، مرحوم شهید حاج سید محمد علی قاضی طباطبائی، آقای مروارید، حاج شیخ حسن غروی، حاج سید ابوالقاسم مولانا، حاج شیخ قوام و شنوی قمی (صاحب رساله حدیث الثقلین)، حاج سید مهدی غضنفری، حاج شیخ غلامرضا فقیهی، آقا نجفی شهرستانی، شیخ محمد رازی، مرحوم حاج میرزا جواد تهرانی، حاج شیخ علی اکبر وحید، حاج سید تقی علما، حاج میرزا علی ثابتی همدانی، حاج شیخ رضا انصاری همدانی، حاج سید حسن ابطحی (مؤسس کانون بحث و انتقاد دینی مشهد و صاحب تألیفات)، حاج شیخ مصطفی اعتمادی تبریزی (صاحب شرح رسائل و معالم و...)، شهید حاج شیخ حسین غفاری، حاج شیخ قدرت الله وجدانی فخر سراپی، حاج سید رضا علماء قمی، شهید حاج سید اسدالله مدنی، حاج میرزا صادق نصیری سراپی، سید محمود حسینی زرنندی، سید عبداللطیف حسینی کوهکمری، سید حسین نبوی تبریزی مقرر بحث استاد و دارای اجازه اجتهاد از ایشان، حسن نوری همدانی، سید حسین پشوائی یزدی، حاج میرزا عبدالرسول مرزآبادی تبریزی (م ۱۳۹۳ ق)، سید محمود مرعشی (فرزند ایشان)، علی علوی و عادل علوی (که تقریر بحث قصاص ایشان را نوشته و برای استاد خوانده است).

اصحاب استفتاء

حجج اسلام حضرات آقایان:

- ۱ - سید حسن نبوی خراسانی ۲ - حاج سید مرتضی فقیه (اخ الزوجه معظم له) ۳ - حاج شیخ صادق نصیری سراپی ۴ - حاج سید حمید مردندی ۵ - حاج شیخ حسن غفاری ۶ - مرحوم حاج شیخ عباس مستقیم قمی ۷ - حاج شیخ ابوطالب تجلیل تبریزی.

فرزندان

- ۱ - حجة الاسلام والمسلمین دکتر حاج سید محمود مرعشی متولد ۱۳۲۰ شمسی که از چهره های فعال و خدوم در حوزه علمیه قم بوده و اکثر امور مربوط به دفتر والد معظم

خود را بعهده داشت و آثاری که والدشان منتشر کرده‌اند با مساعدت ایشان انجام گردیده و خود تألیفاتی دارند از جمله: شرح حال ابن سینا و شرح حال ابو حامد غزالی... و کتب بسیاری زیر نظر معظم له به زیور طبع آراسته گردیده است و زحمات طاقت فرسانی در راه تأسیس کتابخانه مهم آیه الله مرعشی بر دوش کشیده و متولی آن می‌باشند.

۲- حجة الاسلام سید محمد جواد مرعشی، در درس والد معظم خود شرکت می‌کرد و از ایشان تا کنون چند ترجمه به چاپ رسیده که عبارتند از: ۱- خورشید پنهان یا ترجمه البيان فی اخبار صاحب الزمان (عج) تألیف شیخ ابو عبد الله گنجی شافعی ۲- ترجمه مناقب امام علی بن ابیطالب تألیف ابن مغازلی ۳- چهره درخشان امام زمان (عج) ترجمه الزام الناصب فی اثبات الحجة الغایب، تألیف شیخ علی یزدی ۴- نهضت خونین حسین (ع)، ترجمه مع الحسین فی نهضته، تألیف اسد حیدر ۵- قهرمان کربلا زینب کبری ترجمه کتاب السیده زینب، تألیف حسن محمد قاسم مصری ۶- ترجمه اخبار الزینبیات تألیف یحیی عبیدلی، آیه الله مرعشی مقدمه‌ای بر این کتاب دارد. و بطوری که شنیده شد بعدها در صحت انتساب کتاب به عبیدلی تردید پیدا کرده است.

۳- ثقة الاسلام سید امیر حسین مرعشی
۴- سید کاظم مرعشی
۵- همسر حجة الاسلام والمسلمین شیخ عباسعلی عمید زنجانی از علمای تهران و نماینده مجلس و استاد دانشگاه.

۶- همسر آقای حاج علی آقا فاضل لنکرانی
۷- همسر مرحوم حاج سید عباس موسوی حرمی
۸- همسر مرحوم حاج سید خلیل میری تهرانی.

اقوال بزرگان و مؤلفین در حق ایشان

هر چند درباره زندگی و ابعاد مختلف شخصیت درخشان معظم له تا کنون سخنان بسیاری گفته و نوشته شده است لیکن حقیقت این است که این گفتار و نوشتارها تنها شعاعی از انوار بیکران این خورشید فروزان عصر است زیرا آنان تنها شناخت خود را از شخصیت ایشان به قلم آورده‌اند و به همین دلیل شاید بتوان گفت تا کنون نویسندگان نتوانسته‌اند چهره واقعی آن فقید سعید را چنانکه باید ترسیم کنند.
با توجه به این نکته و برای آنکه شخصیت علمی و مقام اجتماعی آیه الله بیشتر

روشن گردد بی مناسبت نیست سخن تینی چند از تراجم نویسان و بزرگان اهل علم را درباره ایشان بازگو کنیم:

• مؤلف محترم گنجینه دانشمندان می نویسد:
در سخاوت و بذل و کرم وسعه صدر نادره زمان و وحید دوران است، مراجع و زعمای مبسوط الید بسیاری دیده ام ولی به این صفات و خصایص کمتر یافته ام.

انصاف می‌دهم که دلبران بسیار دیده‌ام ولی نه به این حسن دلبری بالاخص در اعطاء کتب و انفاق انگشتر که اقتداء به جد کرام خود امیرالمؤمنین (ع) نموده و هزاران نفر از دانشمندان و علماء اعلام و خطباء عظام و اصناف دیگر انام را به بذل انگشتر عقیق و فیروزه و غیره مسرور و مفتخر نموده است و باید در وصف آن جناب گفته شود:

وَبِأَيِّهِ أَفْعَدْتُ عَيْدِي فِي الْحَرَمِ وَمَنْ يُشَابِهْ أَبَهُ فَمَا ظَلَمَ^{۱۱}

• مرحوم حجة الاسلام والمسلمین شیخ محمد حرزالدین، شیخ اجازه معظم له درباره ایشان می نویسد: عالم فقیه اصولی بارع ثقة عدل ویرج کامل ادیب^{۱۱}

• علامه حاج آقا بزرگ تهرانی صاحب الذریعه می نویسد.^{۱۲}
... أَلْفَاذِلُ الْمَعَاصِرِ الْمَاهِرُ فِي قَبْلِ الرِّجَالِ وَالْأَنْسَابِ وَالتَّارِيخِ وَتَرَاجُمِ الْعُلَمَاءِ

وَأَحْوَالِهِمْ وَطَبَقَاتِهِمْ وَطُرُقِ مَشِيخَتِهِمْ وَأَجَارَاتِهِمْ
• دانشمند محترم آقای سید مصطفی الدین مهدوی می نویسد:

حضرت آیه الله العظمی ابوالعالی (محمد حسین) سید شهاب الدین مرعشی نجفی (متع الله المسلمین بطول بقائه) از مراجع و مدرسین بزرگ حوزه علمیه قم و بنیانگذار کتابخانه عظیم در شهر مقدس قم. این وجود محترم با این اقدام، حقاً خدمت بزرگی به اسلام و شیعه و علماء بزرگوار آن در حفظ آثار علمی و کتب و تألیفات آنان نموده و شایسته است نام ایشان در سر لوحه خدمتگزاران به اسلام و شریعت ثبت گردد (و آنگاه به ذکر خدمات معظم له می پردازد)^{۱۳}

• شیخ محمد شیخ اسماعیل کاشف الغطاء درباره او می نویسد:
العالم العلم المجاهد الزاهد ابوالمفاخر آية الله السيد المرعشي المشهور بأقا

۱۰ - گنجینه دانشمندان، ج ۲، ص ۴۲. ۱۲ - مصفى المقال، ص ۱۹۶.
۱۱ - معارف الرجال، ج ۲، ص ۲۶. ۱۳ - تاریخ علمی و اجتماعی اصفهان، ج ۲، ص ۲۷۰ - ۲۷۱.

نجفی... جرّد نفسه من الهوى والأغراض فكان معصوماً فى قوله كبيراً فى عمله عزيزاً فى نفسه كريماً فى ماله لا يفتح فمه إلا بآية أو رواية أو تفقد شخص غاب ولا يقام عرس أو غرس أو بناء ولله فيه وجه وفيه رضا، الأوله فيه بدو ساهمة.^{۱۴}

• حضرت حجة الاسلام والمسلمين حاج شيخ قوام الدين قمى وشنوى مؤلف حديث الثقلين و... در آخر كتاب فضائل اميرالمؤمنين على (ع) من كتاب المسند للإمام احمد بن حنبل^{۱۵}، از استاد خود چنین یاد می‌کند:

العلامة الاكبر وحيد عصره وفريد دهره بقیة السلف ومحیی آثاره والحجة على الخلف ومن يأتي بعده الذى يكون حقه على اكثر من حق الوالد على ولده، البحر الزاخر والعلم الزاهر، الآية العظمى النجفى المرعى ادام الله ظله، الراوى عن علماء الاسلام بفرقهم المشعبة، جزاه الله عتى وعن الاسلام خير الجزاء.

• دانشمند معظم آقای شیخ محمد باقر ساعدی در مقدمه ای که بر ترجمه سفینه البحار نوشته از ایشان این گونه یاد می‌کند:

آية الله العظمى، سيدنا الاجل، المشيخ شهاب الدين مرعى دامت برکاته که امروزه حوزه عملیه قم بوجود آنجناب مباحی است و...
• دانشمند محترم مرحوم حاج میرزا مهدی بروجردى در کتاب برهان روشن که درباره عدم تحریف قرآن نوشته است، کلامی از این عالم ربانى نقل کرده و ایشان را اینگونه می‌ستاید:

سيد الفقهاء العظام وكهف المجتهدين الفخام ابوالمعالي السيد شهاب الدين المرعى النجفى ادام الله ايام برکاته.^{۱۶}

• علامه جلیل سید عباس حسینی کاشانی مؤلف کتاب معجم رجال الشيعة و... درباره ایشان می‌نویسد:

المولى الاجل الاعظم والقود الباذخ الاشم، العلامة المتبحر فى جلّ العلوم وشتى الفنون، علم الشيعة ومعز الشريعة شرف العترة الطاهرة، تريكة بيت الوحى والرسالة، المجتهد الكبير والمرجع الشهرى، المدافع عن حریم اجداده الطاهرين، الاية العظمى، سماحة السيد شهاب الدين المرعى النجفى رفع الله به راية الاسلام واعزاله به المسلمين و ادام البارى

۱۶ - ترجمه سفینه البحار، ج ۱، ص ۳.

۱۷ - برهان روشن، ص ۱۴۸.

۱۴ - العلماء والدولة، ص ۳۲.

۱۵ - ونیز در الحجاب فى الاسلام، ص ۱۰۰.

علی مفارق الانام ضلاله و کثر بین المراجع العظام امثاله.^{۱۸}
به استاد معظم اخلاق و مربی نفوس مرحوم آیه الله آقا میرزا جواد آقا تهرانی درباره ایشان می نویسد:

علامه بارع و فقیه جامع، آیه الله سید شهاب الدین نجفی اطال الله بقاءه!^{۱۹}

نقش معظم له در انقلاب

این بزرگوار دخالت در سیاست را از وظائف شرعی خود دانسته و لذا از هنگامی که رهبر بزرگوار انقلاب، حضرت امام خمینی (قدس الله نفسه الزکیة) پرچم انقلاب را برافراشتند، ایشان نیز از آن حمایت کرده و در موارد لزوم با صدور اعلامیه های مشترک یا مستقلی، نظر خود را در زمینه مسائل و رخدادهای کشور بیان فرموده و موضع مناسبی اتخاذ کردند که ذکر کل آنها در این مقال نمی گنجد و از باب نمونه به ذکر قسمتی از بیانات ایشان که در تاریخ شنبه ۲۳ رجب ۱۳۸۴ در مسجد بالا سر حرم مطهر حضرت معصومه (ع) ایراد شده، اکتفا می شود:

... در این حوادث اخیر و مسائل روز انصافاً از حق نمی شود گذشت، علمای اعلام، فضیای کرام، طلاب علوم دینی، خطبای عظام، محصلین و تمام دانشمندان، تجار و کسبه و اصناف محترم، چه کسبه و اصناف این شهر مقدس یا سایر بلاد، آنچه در وسعشان بود اُشهد بالله کوتاهی نکردند، در مساعدت و پشتیبانی از عالم روحانیت و احکام اسلام قلماً، قداً، رقماً، درماً، لساناً، بیاناً، به هیچ نحو مضایقه نکردند، چه رنجها دیدند، چه محنتها کشیدند، چه هتاکها شنیدند، در زندانها بسر بردند، تبعیدها دیدند، آنچه در وسعشان بود در خدمت به عالم روحانیت و در حمایت از قرآن و اسلام و احکام الهیه، خداوند سبحان یوماً فیوماً توفیقات همه را مستدام و افزون فرماید، امیدوارم به برکت این مخدرة عالم که در جوار رحمت او هستیم و پناهنده به آستان قدس او می باشیم. روز بروز توفیقات طلاب علوم دینی و خطباء و سایر طبقات را بیش از پیش افزون فرماید، علم ربانی و تقوی انشاء الله به اینها مرحمت فرماید، بنده در سهم خود عاجزم از تشکر، نه قلم یارای تشکر دارد و نه لسان و حقیر با این لسان الکن چطور می توانم اظهار تشکر کنم از زحماتی را که متحمل شده اند مخصوصاً طلاب در قراء و قصبات، چه محنتها کشیدند و هنوز هم عده ای در زندان و شکنجه

.....

۱۹ - عارف و صوفی چه می گویند، ص ۳۱.

۱۸ - خزانه الخیال (مقدمه).

هستند.

مطلبی را که می‌خواستیم به سمع مبارکتان برسانم این است که: تردیدی نیست در اینکه روحانیت مقام شامخی است، و سلسله جلیله روحانیون یکی از اشراف طبقاتند در هر مملکتی و در هر صُقعی از اصقاع عالم، اینهم جای تردید نیست و روحانیت اسلام بالاخص روحانیت شیعه و مذهب حق جعفری، اهداف مقدسه‌ای داشته، از جمله اهداف مهم این سلسله دو چیز است:

یکی حمایت از احکام الهیه و حمایت از قرآن شریف و حفظ نوامیس اسلامی و دیگری حفظ استقلال و تمامیت این مملکت، این همیشه در مد نظر اینها بوده و هدف اینها است، از کثرت علاقمندی به این آب و خاک حاضر نبودند یک وجب از این آب و خاک از دست برود، شاهد زنده این مطلب، کتب تواریخ است؛ ارباب بینش، ارباب دانش، شرف حضور دارید، از هر طبقه، مراجعه بفرمائید به کتب تواریخ؛ در ادوار گذشته ببینید چه جانفشانیها کرده‌اند، سینه‌ها سپر کرده‌اند، همین سلسله در حفظ استقلال این مملکت، قبل از صفویه مراجعه بفرمائید به تواریخ مغول، مثلاً چقه، به تواریخ زمان عباسیه؛ بعد از صفویه هم که تواریخ فارسی موجود است الآن در دست شما؛ از باب نمونه بودن مشت از خروار چند مثال عرض می‌کنم تا روشن شود که اینها چقدر خدمت کرده‌اند به این مملکت. و هدف اینها چه بوده؟

۱- یکی از آن موارد - آیا می‌شود فراموش کرد این خدمات را؟ - وقتی است که سلطان سلیم عثمانی حمله می‌کند به خاک ایران و مقداری از آذربایجان را هم تصرف کرده بود در جنگ با شاه اسماعیل، همین علما بودند که پیشقدم شدند برای حفظ این مملکت. حتی در قصبه چالدران که یکی از قصبات آذربایجان است سید بزرگوار علامه دهر مرحوم آقا سید محمد نجفی معروف به آل گُمنه به فیض شهادت رسیده است و ایشان یکی از اجلای علمای آن عصر بوده، کشته شده در این راه می‌باشد.

۲- یکی از آن موارد، قضیه حمله ازبک است به خراسان - همه اینها را از باب مثال عرض می‌کنم تا خوب روشن شود که اینها چه سلسله‌ای هستند و هدف اینها چه بوده تا برخی یاوه سرائیها را انسان ترتیب اثر ندهد - و آن وقتی است که عبیدالله خان ازبک و عبدالمؤخان ازبک حمله کردند به خراسان. در دفاع از نوامیس مشهد مقدس، سید بزرگوار میر محمد مهدی که در همین خیابان ارم مدفون است و جدّ عده‌ای از سادات محترم رضوی و جدّ اکثر خدام آستانه مقدسه فاطمیه این شهر است و از تلامذه محقق کرکی بوده، ایشان چه

خدمتانی کرده و ناموس خراسان را خریده است از ازبک که دست درازی به نوامیس آنها نشود.

۳- از جمله، علامه بزرگوار خادم احادیث اهل بیت عصمت و طهارت علامه مجلسی، صاحب بحار، ایران مداربده، بس است در خدمات این مرد بزرگ به این مملکت که صاحب حدائق در حق او فرمود: «ولما مات المولی المجلسی اختل امر الشاه سلطان حسین» و او حافظ استقلال مملکت بوده است. و پس از فوتش مملکت در هم بر هم شد. و افغانه ریختند به ایران.

۴- در حمله افغانه به ایران^{۲۰}، آیا خدمات علمای خراسان فراموش می شود؟ خدمات علمای قم فراموش می شود. که این حرم مطهر پر از خون بوده است، افغانها وقتی که ریختند و مردم را می کشتند، علماء در اینجا سپر بلا بودند. دفاع می کردند از مردم، علمای اصفهان دفاع می کردند از حمله افغانه.

۵- آیا در زمان کریمخان زند - اینها را عرض می کنم که ای نویسنده ها بدون کم و زیاد به بالاها برسائید که اینجا یک حرفی که برخلاف استقلال، و یا برخلاف تمامیت ارضی باشد که گفته شده! این شراب پاشیها برای چیست؟ ستون پنجم یعنی چه؟ آخر اینها را یکقدری دقت کنید، این تواریخ چاپ شده، در دستمان است مراجعه بفرمائید، چرا اینقدر بی انصافید - در حمله بیگانگان به آذربایجان در زمان زندیه که بعضی از آنها از سنت آذربایجان می خواستند حمله بکنند، مرحوم میرزا عطاء الله شیخ الاسلام طباطبائی و میرزا اسدالله شیخ الاسلام، این پدر و پسر چه دفاعها کرده اند؛ که عده ای کشته داده اند، آیا اینها فراموش می شود؟

۶- آیا فراموش می شود زحمات مرحوم آقا محمد مهدی نواده علامه جلیل ملا محمد صالح مازندرانی را در دفاع افغانه در سال ۱۳۰۶ هـ که به درجه شهادت رسیده؛ چنانچه در نجوم السماء فی احوال العلماء مذکور است.^{۲۱}

۲۰- محمود افغان به ایران حمله کرد و املاک و اموال مردم را تصرف نمود و طبق آنچه در منتظم ناصری آمده، ۲۰ هزار نفر از مردم را کشت! (و این غیر از صدهزاری بود که بواسطه قحطی ای که بوجود آورده بودند کشته شدند) و شهر اصفهان را به ویرانه ای مبدل ساخت، مراکز فرهنگی و عبادی را تخریب نمود و گروهی از علماء و فضلاء را نیز کشت و در ۱۲ محرم سال ۱۱۳۵ ق، شاه سلطان حسین تاج شاهی را از سر خود برگرفت و بر سر او گذاشت و ایران در اختیارش قرار داده شد، رک: منهاج المعارف، ص ۱۲۴؛ تاریخ حزین.
۲۱- رک: شهداء الفضیلة، ص ۲۴۳.

۷- آیا فراموش می‌شود؛ کشته شدن آخوند ملا علی فرزند محمد حسین زنجانی ۲۲ را بدست عثمانیها در حمله به ایران در سنه ۱۰۳۶ هـ. ق چنانچه در منتظم ناصری ج ۲ نوشته شده است.

۸- آیا فراموش می‌شود، کشته شدن حاج ملا محمد رضی قزوینی در قریه دیال آباد قزوین سنه ۱۱۳۵ هـ. در مقام دفاع افاغنه. چنانچه علامه بزرگوار شیخ عبدالنسی قزوینی در تتمیم امل الامل ذکر کرده است. ۲۳

۹- آیا فراموش می‌شود، زحمات علامه متبحر در علوم، آخوند ملا عبدالنسی طسوجی در حمله عثمانیها؟

۱۰- آیا فراموش می‌شود، زحمات و کشته شدن علامه جلیل سید محمد بن صالح خاتون آبادی در دفاع از حمله عثمانیها به آذربایجان سال ۱۱۴۸ هـ، چنانچه در اجازه علامه سید عبدالله جزایری ذکر شده است.

۱۱- آیا فراموش می‌شود، در زمان فتحعلی شاه قاجار وقتی بیگانگان حمله کردند که هیچ‌کس شهر قفقاز را که اول مال ایران بود، تصرف نمایند، چه کسی در ابتدا رفته بود برای دفاع، جز عمده‌ای از علماء، اقلانه نظر از مراجع تقلید مردم رفته بودند، مانند مرحوم فاضل نراقی صاحب مستند و معراج الساعده، مرحوم سید مجاهد، مرحوم شیخ موسی کاشف الغطاء، مرحوم سید رضا آل بحر العلوم نجفی، مرحوم جد بزرگوار سید ابراهیم مرعشی نجفی، اینها بودند دفاع کردند. آیا اینها باید فراموش شود؟ آیا باید ندیده بگیرد انسان؟

۱۲- آیا فراموش می‌کنید زحمات علماء را در حمله افاغنه به هرات و مرو در زمان قاجاریه.

۱۳- آیا فراموش می‌کنید زحمات علماء را وقتی که شیخ عبیدالله کردستانی — اینها را من تاریخاً عرض می‌کنم که روشن باشند کسانی که نسبت به این سلسله‌ها می‌کنند از روی همین شواهد زنده بفهمند چه جنایتی را مرتکب می‌شوند — که در مقام تجزیه کردستان ایران بود، به تحریک عثمانیها حمله کرد به خاک ایران، غیر از علماء ابتدا چه

۲۲- رک: منتظم ناصری، ج ۲، ص ۲۲۹ — ۲۳۱؛ نهضت روحانیون ایران، ج ۱، ص ۵۴.

۲۳- رک: نهضت روحانیون ایران، ج ۱ به نقل از شهداء الفضیلة، ص ۲۳۵.

۲۴- جهاد و ماجرای جنگ ایران و روس و نقش ارزنده سید محمد مجاهد و ملا احمد نراقی کاشانی و دیگر علماء، در کتب بسیاری آمده است از جمله رک: وحید بهبهانی، علی دوانی، ص ۲۶۲؛ نهضت روحانیون ایران، ج ۱، ص ۵۸ به بعد. جهاد دفاعی و جنگ صلیبی ایران و روس تزاری.

کسی او را جلوگیری کرد؟ تا بعد قشون مجهزی از تهران رسید. این قضیه در اوائل جلوس ناصرالدین شاه بوده، پیرمردهایی هستند که هنوز شاید یادشان باشد. اینها فراموش شدنی است؟

۱۴- آیا فراموش شدنی است که مرحوم آیه الله آقای حاج سید عبدالحسین لاری در وقتی که بعضی پریهای دریائی باصطلاح اهل تاریخ، یعنی بیگانگان خواستند به بندر بوشهر حمله کنند این سید بزرگوار چه خدماتی کرده است؟^{۲۵}

۱۵- آیا فراموش می شود در همین شهر مقدس قم مرحوم آیه الله آقای حاج میرزا محمد اریاب، جد خاندان محترم اشراقی با رئیس بعضی از بیگانگان که قشون وارد کرده بودند ملاقات کرده و چه دفاعی کرده از این شهر.^{۲۶} اینها را فراموش می کنید؟ اینها فراموش شدنی است؟

۱۶- آیا فراموش می شود زحمات علمای محترم کرمان در دفع اشرار بلوچ؟

۱۷- آیا فراموش می شود کشته شدن مرحوم علامه بزرگوار حاج ملارضا استرآبادی در مقام دفع تصرف ترکمان از شهر استرآباد در اوائل منقذت ناصرالدین شاه؟ چنانچه در کتاب المآثر و الآثار ذکر شده است.

۱۸- آیا فراموش شدنی است، کشف پوشیدن مرحوم آیه الله آقا میرزا علی اکبر اردبیلی در مقام دفاع قشون بیگانگان از شهر اردبیل؟

۱۹- آیا فراموش می شود زحمات علماء محترم گیلان که چند سال قبل آن منطقه در شرف اشغال بیگانگان بود؟

۲۰- آیا فراموش می شود زحمات و خدمات علماء محترم آذربایجان در غائله چند سال قبل، که بیگانگان آن قسمت از کشور را به دست خودشان اشغال کرده بودند.

.....

۲۵- در خصوص مبارزات مجاهد بزرگ آیه الله العظمی سید عبدالحسین لاری رک: مجله نورعلم، دوره سوم شماره ۶ مقاله پریر آقای سید علی میرشریفی؛ شجره طیبه؛ قانون در مشروطه مشروعه؛ قانون در اتحاد دولت و ملت؛ دانشمندان و سخن سرایان فارس؛ فارس و جنگ بین المللی؛ جزوه فتوکسی حکم جهاد آیه الله العظمی سید عبدالحسین لاری؛ کیهان اندیشه ش ۱۹ مقاله آقای سید محمد تقی آیه اللهی تحت عنوان: اندیشه جهاد در آثار سید عبدالحسین لاری؛ ولایت فقیه زیربنای فکری مشروطه مشروعه؛ مبارزات سید عبدالحسین نجفی لاری؛ نهضت روحانیون ایران ج ۲، ص ۲۹.

۲۶- در مورد تدبیر سیاسی مرحوم میرزا محمد اریاب قمی در مجله نورعلم، دوره دوم شماره ۴ ص ۸۹، توضیح داده ایم.

آخر، یکی از این زحمات را، رجال نظیرش را نشان بدهید، بعد آنوقت دنبال بکنید. و شراب پاشی کنید و هتاکی نمائید. شایسته هست؟^{۲۷}

در این قضایای اخیر، و مسائل روز که پیش آمد، در اینجا علمایی که اقدام کردند از جمله سید بزرگوار المجاهد فی سبیل الله، حضرت مستطاب آیه الله آقای خمینی دامت برکاته، آیا ایشان و سایر علمای اعلام می‌خواهیم ببینیم هدفی غیر از این هدفها داشتند؟! شما را بخدا [این آقایان] در بیاناتشان و نوشتجاتشان هدفی غیر از این هدفها داشتند؟ آیا هدفشان حفظ دین نبود، حفظ احکام شرعیه نبود، حفظ احکام الهیه نبود، آیا هدفشان حفظ استقلال مملکت نبود؟ و می‌گفتند کاری نکنید که ما سرشکسته شویم و مملکت بدست اجانب بیفتد، کاری نکنید که منجر بیک مفاسدی بشود، غیر از این حرفها بود؟ والله غیر از این نبود. بالله غیر از این نبود. تالله غیر از این نبود. با قسم جلاله عرض می‌کنم. هر کسی قلمی برداشت. هر کسی حرفی زد، تمام هدف همین است. همه علما با این هدف شریکند، حفظ مملکت و حفظ استقلال آن و حفظ احکام شرعیه و احکام الهیه. روحانی هدفش این است و این یک هدف مقدس است. سابقین و لاحقین و آینده‌ها هم انشاء الله در این هدف شریکند و فعلاً هم همه شریکند. اگر ایشان تبعید بشوند، همه تبعید شده‌اند. اگر ایشان گرفتار شوند همه گرفتار شده‌اند.

آخر چرا دل نمی‌دهید؟ چرا اینقدر حریجه دار می‌کنید؟ ما حرفی نداریم آخر دل به دل بدهید ببینید حرفهای ما چیست. ما مبارزه با چه می‌کنیم؟ مبارزه با این کانونهای فساد است.

.....

۲۷ - آنچه را آیه الله فقید نام برده اند مشت نمونه خروار می‌باشد و بر بیانات ایشان می‌توان موارد دیگری را افزود: از جمله نهضت فکری و اجتماعی مصلح بزرگ سید جمال‌الدین اسدآبادی بر علیه استعمار انگلستان و مهربانان آن در بلاد اسلامی، نهضت میرزا محمد حسن شیرازی رهبر نهضت تنباکو، نیز مبارزه و نهضت علمای ایران همچون مرحوم میرزا محمد حسن آشتیانی جهت لغو امتیاز انحصار خرید و فروش تنباکو که ناصرالدین شاه به یک شرکت انگلیسی داده بود. نهضت شیخ شهید فضل‌الله نوری و علمای معتبر و آگاه دیگر برای مشروطه مشروعه و پایداری در این راه تا پای دار، نهضت مرجع مجاهد میرزا محمد تقی شیرازی (میرزای دوم) علیه قیومت انگلیس در عراق، نهضت شیخ محمد خیابانی که در راه نجات ایران جان باخت، نهضت حاج میرزا صادق آقای تبریزی و میرزا ابوالحسن انگلی و حاج آقا حسین قمی و شهید سید حسن مدرس و میرزا کوچک خان جنگلی (رهبر نهضت جنگل) و سید ابوالقاسم کاشانی و نهضت فدائیان اسلام برهبری شهید نواب صفوی و نهضت روحانیون ایران برای ملی کردن صنعت نفت و نهضت‌های دیگر و جانفشانیهای علمای آگاه و متعهد شیعه.

مبارزه با این تبلیغات سوء است. مبارزه بسا منصوبات ناروا است. همین دیروز کسی مبلغی [نشریاتی] از تبلیغات مسیحی را که در وسط جوانهای تهران نشر شده، آورده بود، آخر آقا جان اگر مذهب، جعفری است و رسمیت دارد، پس این تبلیغات سوء برای چیست؟ فرقی ضاله از یکطرف، مسیحی ها از یکطرف، پس روحانی هیچ نگویید و همینطور بنشینند؟ سزاوار هست شما را بخدا؟ مملکت شیعه است، چقدر انسان صبر کند؟ تا حرف می زنی مجرمی، تبعید است، حبس است شکنجه است. اندازه دارد بی انصافی، کسی نیامده است که دل به دل بدهد که بگوید اصلاً چه می گویند اینها. همینطور از دور شراب پاشی، کدام روحانی است که حاضر باشد که مخالفت کند با مملکت. و تعبیر بکنید به ستون پنجم از یک سید محترمی مثل آیه الله خمینی، از ایشان تعبیر بکنید به ستون پنجم آخر این را می شود هموار بکند انسان؟ آقا زاده شان را بیایند از منزل بنده ببرند؟ این منزلها یک وقتی مأمن و ملجأ مردم بوده. اگر شماها یادتان نباشد پیرمردها یادشان هست. این خانه ها بست بوده، مردم پناه می آوردند. خدا گواه است دست چند تا شان دست بند هم بوده، منتهی دستبند را نزدند چون خود او مقاومت نکرد و رفت. مسئولین پیمانورند در منزل بنده! آخر مگر من جنگ داشتم، یا ایشان جنگی داشت؟ پسری که پدرش را گرفته اند. دل شکسته آمده بود با بنده صحبتهایی می کرد، او را به این شکل بیرون می انداختند؟ از دیوار می انداختند بالا، چه گذاشتند برای کسی؟ می خواهم ببینم نسبت بنده که چهل و یک سال — شاید بعضی از شما تازه وارد شده باشید و اطلاع نداشته باشید — چهل و یک سال است بنده در این شهر خدمتگزارم من خیلی بد و لکن یک سابقه سوئی، تجاهر به فسقی از بنده دیده است کسی؟ روا بود این شکل با بنده رفتار کنند، این شرم آور نیست؟

دیگر بیشتر از این نمی توانم صحبت کنم. خیلی متأثرم خداوند به برکت مرقد منور این بی بی که همه در ظل عنایت ایشان هستیم، — الحق خیلی بزرگوار است، — فرجی عنایت بفرماید، اسلام و قرآن و حامیان آن را تقویت فرماید. خدا به برکت این بی بی بزودی این مهمات را بر آورده بفرماید و بزودی اصلاح مفاسد امور را بفرماید. خدا یا خودت می دانی که ما علاقمند به دیانت و حفظ مملکت هستیم. والله وبالله ما حافظ استقلالیم. حافظ مملکتیم. خدا لعنت کند اگر هدفی غیر از این داشته باشیم، خودت باید این کارها را به نحو خوشی خاتمه دهی.

یا ابا ابراهیم یا موسی بن جعفر ای آقا خودت شاهدهی که ما در چه حالیم. ترا به حق مادرت حضرت زهرا اول حاجت ما اینست که فرزندان آیه الله خمینی به وطن خود

برگردد...

و نیز معظم له در یکی از آخرین تلگرامهای خود به رهبر معظم انقلاب حضرت آیه الله خامنه ای (مدظله العالی) چنین آورده اند:

● در این شرائط نقاہت و کھولت سن، توصیه من به حضرتعالی و همه مسئولان آن است که از این انقلاب اسلامی برای اعتلای کلمه اسلام و مذهب تشیع و خدمت به این ملت ایثارگر، استفاده نمائید و قاطبه ملت ایران نیز بایستی قدردان رهبری و دولت خدمتگزار جمهوری اسلامی ایران باشند و خداوند سبحان را که به آنها نعمت حکومت صالحه ارزانی داشته است شکر بگذارند.

حقیر هم که دوران مدیدی هموم و تلخیها و آزارهای طاغوتیان را چشیده ام از خداوند قادر متعالد حفظ و ادامه انقلاب اسلامی و توفیقات روزافزون مسئولان این کشور اسلامی را که همواره ولایت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) بر پیشانی آن می درخشیده است، را مسئلت می نمایم و برای استقامت همگان در صراط مستقیم عدل و تقوی و ولای اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام دعا می کنم.

شهاب الدین الحسینی المرعشی النجفی ۱۴ ربیع الثانی ۱۴۱۰

ویژگیهای اخلاقی و ملکات روحی

در این زمینه جناب حجة الاسلام سید عادل علوی از شاگردان آن مرحوم در کتابی که در دست چاپ دارند خصوصیات اخلاقی آن مرحوم را مفصلاً آورده اند. به همین جهت ما با ذکر چند بیت شعر از مشتاقان استاد در این رابطه عذر خواسته و به عجز و قصور خویش اعتراف می کنیم.

از صد یکی وصف تو را گفتن نشایم
از مور، طی بحر، کی باشد میسر
دیوانه ام، بی ترس و پروا می ززم دم
کز فرط خجلت پیش دریا بایدش مُرد
بگذار تا گردم من مسکین، سرافراز
نندیشم از گستاخیم، اینم که هستم
گر چه زکاهش، ساحت دریا مبراست
ورنه ز استغنا، تو برتر از ثنائی
تا آبرویابم به جمع عاشقانت

صد سال اگر با صد زبان مدحت سرایم
تو بحر بی پایان و من موری شناور
من شبنم خردم ز دریا می ززم دم
ورنه چه جای عرض حرف از شبنمی خرد؟
زین دم زدن باشد تو را ننگ و مراناز
از عشق تو دیوانه و مجنون و مستم
توصیف شبنم، کاستن از ارج دریاست
من، بینوا از وصف تو جویم نوائی
من دلخوشم از بردن نام و نشانت

وفات و مدفن

سرانجام این عالم عالیقدر جهان اسلام پس از یک عمر تدریس و تربیت هزاران شاگرد و تلاش در راه اسلام و تألیف کتب سودمند و تأسیس آثار خیریه فراوان و ماندگار، و اقامه جماعت در حرم و صحن مطهر در تاریخ هشتم شهریور ۱۳۶۹ مطابق با ۸ صفر ۱۴۱۱ به دنبال سگته قلبی، دارفانی را وداع گفت و با حضور صدها هزار تن از مردم داغدار و عزادار ایران اسلامی و جمعی از مسئولین مملکتی پیکر مطهرش تا صحن حرم حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) تشییع و پس از نماز حضرت آیه الله محمد فاضل لنکرانی بر پیکر ایشان، بر اساس وصیت قبلی در محل کتابخانه خود به خاک سپرده شد.

در پی رحلت این مرد الهی، از طرف مراجع معظم تقلید و مقام رهبری و دیگر شخصیت‌های علمی، سیاسی جهان اسلام و نهادهای انقلاب اسلامی پیام‌های تسلیتی منتشر شد و شعرای متعددی در نثای او اشعاری سرودند و بازاریان و اصناف متدین، کسب و کار خود را تعطیل و مجالس متعدد سوگواری برگزار کردند که در اینجا به پیام رهبر انقلاب و شعر یکی از شعرا اشاره می‌کنیم.

رهبر بزرگوار انقلاب حضرت آیه الله سید علی خامنه‌ای در پیامی که به مناسبت رحلت ایشان دادند فرمودند:

«ارتحال عالم جلیل القدر و فقیه اهل بیت (علیهم السلام) آیه الله العظمی سید شهاب الدین مرعشی نجفی (رضوان الله تعالی علیه) را به حضرت ولی عصر (ارواحنا فداه) و جهان تشیع بالاخص خانواده محترم ایشان تسلیت می‌گویم.

آن بزرگوار یکی از اساطین حوزه علمیه و از ارکان علمی و عملی آن محسوب می‌شدند و عمر با برکت خود را به تعلیم و تدریس و تربیت و تزکیه مصروف نمودند.

فقدان این عالم جلیل حقاً ضایعه‌ای بزرگی است. از خداوند متعال علو درجات آن حضرت را مسئلت نموده و ملت عزیز را به تجلیل از مقام شامخ ایشان در سراسر کشور دعوت می‌کنم.»

هماره حامی روح خدا بود.

طریق او طریق کبریا بود	عیان از چهره اش نور خدا بود
سرور سینه زهرای اطهر	فروغ دیدگان مصطفی بود
به طوفان بلایا و حوادث	هماره حامی روح خدا بود

کلامش بر عدو تیرش ز رربار
جناب مرعشی آن آیه الله
شهاب آسمان دین و عرفان
به بحر بیکران علم و توحید
دم جانبخش او همچون مسیحا
مربی هزاران گل به دامن
بشد خاموش بزم ما صد افسوس
بسوی باغ مینو کرد پرواز
چو او زین دار فانی رخت بریست
ز این غم شد هزاران دیده خونبار
به تجلیل مقام آن فرهمند
بگویم تسلیت این غم به جحت
پیامش عنبر افشان چون صبا بود
که زو باغ شریست با صفا بود
به ظلمت گمراهان را رهنما بود
فروزان گوهری بس پر بها بود
دعایش دردمندان را شفا بود
گران مایه ادیبی پارها بود
که مهری تابناک و پر ضیا بود
همان بلبل که تسلیم قضا بود
زاو آثار رخشانی به جا بود
که این ماتم ز امت جانگزا بود
به تشییعش به قم محشر پیا بود
که او در این عزا صاحب عزا بود
قدسیه مدنی کاشانی

مدارک مقاله

در این مقاله علاوه بر مدارک زیر از یادداشت‌های فرزند ارشد ایشان استفاده شده

است.

- ۱- ریحانة الادب، حج و تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی
- ۲- معجم رجال الفكر والادب فی النجف خلال الف عام.
- ۳- علماء معاصرین.
- ۴- مشاهیر دانشمندان اسلام، ج ۴.
- ۵- گنجینه آثار قم، ج ۱.
- ۶- گنجینه دانشمندان ج ۱، ۲، ۷.
- ۷- اختران تابناک، ج ۱.
- ۸- معارف الرجال، ج ۲.
- ۹- طبقات اعلام الشیعه، تهرانی.
- ۱۰- اعیان الشیعه.
- ۱۱- تاریخ قم، ناصر الشریعه، ص ۲۶۹.
- ۱۲- نهضت روحانیون ایران، نهضت دو ماهه روحانیون و وحید بهبهانی، علی

دوانی.

- ۱۳ - مناہج المعارف، میر سید ابوالقاسم جعفر موسوی خوانساری.
- ۱۴ - فقہای نامدار شیعه، زیر بنای تمدن و علوم اسلامی، عقیقی بخشا پیشی.
- ۱۵ - رجال قم، سید محمد مقدس زاده.
- ۱۶ - زندگینامه علامه مجلسی، مهدوی اصفهانی، ج ۱.
- ۱۷ - باب الانساب، جلد ۱.
- ۱۸ - دائرة المعارف تشیع، ج ۱.
- ۱۹ - مؤلفین کتب چاپی، ج ۳.
- ۲۰ - گنجینه دانشوران، احمد رحیمی.
- ۲۱ - گنج و گنجینه، دکتر خانمحمدی.
- ۲۲ - زندگینامه حضرت معصومه علیها السلام.
- ۲۳ - تاریخ علمی و اجتماعی اصفهان در دو قرن اخیر، سید مصباح الدین مهدوی، ج ۲.
- ۲۴ - تاریخ دکتر شا (مجموعات المخطوطات العربی فی مکتبات العالم، فؤاد سزگین).
- ۲۵ - مجلس نشین قدس.
- ۲۶ - گنجینه یا کشکول سیاح، ج ۱.
- ۲۷ - العلماء والدولة، شیخ محمّد شیخ اسماعیل کاشف الغطاء، مطبعة النعمان، نجف.
- ۲۸ - فضائل امیرالمؤمنین علی (ع) من کتاب المسند للامام احمد بن حنبل، قوام الدین وشنوی قمی.
- ۲۹ - ترجمه سفینه البحار، ج ۱.
- ۳۰ - دیوان علی اکبر خوشدل تهرانی.
- ۳۱ - الحجاب فی الاسلام، قوام الدین وشنوی قمی.
- ۳۲ - خزانه الخیال.
- ۳۳ - عارف و صوفی چه می گویند؟
- ۳۴ - برهان روشن.
- ۳۵ - آئینه دانشوران.
- ۳۶ - آثار الحجّة.
- ۳۷ - شهداء الفضیله.